

Debreceni Egyetem
Bölcsészeti Tudományi Kar
Magyar Nyelvtudományi Tanszék

Helynévtani vizsgálatok a romániai Szatmár megye területén

Témavezető:
Dr. Tóth Valéria
egyetemi docens

Készítette:
Andre Anita Ildikó
III. évfolyam, magyar-földrajz

Debrecen, 2012

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	2
2. A névanyag névrendszertani bemutatása	6
2.1. A helynévkutatásban felhasznált modellek áttekintése	6
2.2. Az elemzés alapjául szolgáló modell fő vonásai	7
2.3. Funkcionális-szemantikai elemzés.....	8
2.3.1. Fajtajelölő funkció	9
2.3.2. Megnevező funkció	12
2.3.3. Sajátosságfunkció	16
2.4. Lexikális-morfológiai elemzés	23
2.4.1. Egyrészes helynevek lexikális-morfológiai elemzése.....	24
2.4.2. Kétrészes helynevek lexikális-morfológiai elemzése.....	26
Irodalomjegyzék.....	36
Köszönetnyilvánítás	37
Mellékletek	38

1. Bevezetés

1. Minden ember számára fontos az identitása megőrzésében az eredet, a hovatartozás és az ehhez kapcsolódó történelem. A világ folyamatosan változik, s gyakran észre sem vesszük a körülöttünk zajló változásokat, egy azonban mindig állandó marad: az embernek a szülőföldhöz való kötődése. Történhetnek az idők folyamán politikai döntések miatt végbemenő változások, azonban a nemzetiség fogalma, melyet magunkban őrzünk, mindig oda köt majd, ahová igazán tartozunk. Az Osztrák–Magyar Monarchia részeként az I. világháborút elvesztő Magyarország nem tudta megtartani a nemzetiségei által lakott területeit. A Versailles-i Kis-Trianon kastélyban megkötött békeszerződés következtében Magyarország elvesztette területének kétharmadát (KLIMA 2003: <http://ludens.elte.hu/~briseis/finnugor/egyestort/magyar/magytort.html>). Így „1920. június 4-én Trianonban Romániának ítélték Erdélyt, Máramarost, a Partiumot, Kőrösvidéket és a Bánság egy részét (...). A trianoni szerződéssel két évtizedre megpecsételődött az erdélyi magyarság sorsa, Románia pedig megkapta az összes szomszédaitól (...), mindazokat a területeket, amelyeknek az együttes birtoklásáról komoly román politikus a világháború előtt álmodni, sem mert volna” (DEÉR– GÁLDI 1944: 211).

Szakdolgozatomban a politikai rendelet által elcsatolt, öt romániai település nyelvi elemzésére törekedtem. A téma ötletét a kiépülő MDH (Magyar Digitális Helynévtár) ötletéből vettem, ugyanis ha valóban teljes képet szeretnénk kapni Magyarország településeiről, akkor véleményem szerint az egykori hozzá tartozó településekről is jó, ha információkat szerzünk. A MDH célja ráadásul egy Kárpát-medencei digitális helynévtár kialakítása. Továbbá, azért is fontos mindez, mivel hasonló jellegű tanulmány erről a területről eddig még nem született.

Az elemzésemként használt települések mindegyike a mai Lázári község intézményrendszeréhez tartozik. Így a névadó Lázári, Nagypeleske, Kispeleske, Sándorhomok, illetve Szárazberek névrendszertani vizsgálatát kívánom bemutatni dolgozatomban.

2. *Lázári* községe Románia északnyugati részén, Szatmárnémetitől északra fekszik a Szatmári-síkságon. Jelenlegi polgármestere Lengyel István, aki a körzetébe beosztott területeket érintő problémák igazgatásával, jogi intézkedéseivel foglalkozik. Domborzatának kialakulásában szerepet játszott a Tisza mai arculatának kialakulása, vízrajzát tekintve a tájegység szegényesnek mondható. Klímája mérsékelt kontinentális,

meleg nyarakkal és viszonylag enyhe telekkel. Talaja termékeny, helyenként homokos (SZIKLAY–BOROVSKY 1896).

Lázári község elhelyezkedése

(A térkép forrása : <http://www.cjism.ro/index-lazuri>)

A *Lázári* név személynévből keletkezett magyar névadással. Az alapjául szolgáló *Lázár* személynév (vö: *Lazar* 1138/1329 FEHÉRTÓI 2004: 485) -i helynévképzővel ellátva vált a település nevévé (vö. FNESZ. II, 19). „A falu 1216-ban tűnik fel (először) Mikola határjárásában, mint (...) Rafael ispán földje, ahol a két falut elválasztó határ, az Egre Mikolához tartozik” (NÉMETH 2008: 165). A falu Pete és Vasvári határosa. 1406-ban Szatmárnémeti várost Lázári felől is meghatárolják. Ekkor említik a Csahocerge medrét, a Németi és Lázári közötti nagy utat. A XIX. században Szatmár, Batizvasvári, Homok, Sár, Kis- és Nagypeleske, valamint Pusztadaróc határolta (NÉMETH P. 2008: 166). A település nevének legkorábbi adatai a következők: 1245: *Lazar*, 1348: *Lazari*, 1828: *Lázári* (BURA 2008: I, 402). Román megnevezése hasonló a magyar előfordulásához: *Lazuri*, ez a forma úgy jött létre, hogy „a magyar *Lázári*-t hozzáigazították a román *laz* ’irtás’ többes számú alakjához” (FNESZ. II, 19).

Nagypeleske (vö. 1334: *Piliske*, 1352: *Peleske*, 1455: *Naghpeleske*, 1851: *Nagy Peleske*, BURA 2008: II, 95), elsődleges *Piliske* ~ *Peleske* neve szláv eredetű, jelentése ’kopaszság’. „1234-ben Arnold Comes, az Alsóindvai Bánfiak öse, klostrot építtetett ide Szent Margit tiszteletére. Ősi birtokosai a Pylyskyeek voltak, akik már a XV. század elején kihaltak” (SZIKLAY–BOROVSKY 1896: 125-126). „1339-ben Szárazberek nyugati felének határjárásakor annak szomszédja. Peleske, Zajta és Atya birtokok határait I. Lajos

király parancsára megjáratták (azaz felmérték)” (NÉMETH 2008: 222). Peleskétől elcsatoltak egy földdarabot Petéhez, ez vita és per tárgyát képezte sokáig, a per 1343-56 között többszöri halasztást szenvedett. 1357-ben Peleskei László fia és rokonai, a zsidó származású Bekcsi család fia, illetve a Szántói származású Pető fiai elhatározták, hogy birtokaikat megosztják. A Bekcs család a Becski család őse. A Becski családot a falu népe még ma is gyakran felidézi az öregebbektől hallott információk alapján, ugyanis ők a legtehetősebb embereknek számítottak. Olyan szóbeszédet is hallani az öregektől, hogy halálukkor kincseikkel temették el őket. Ennek vélt vagy valós következménye, hogy a sírokat feltehetőleg kifosztották. A sírboltok még ma is láthatóak a nagypeleskei Görög Katolikus egyház tulajdonában levő temetőben. NÉMETH PÉTER művéből azt is megtudhatjuk, hogy a viszálykodás a földekért nemcsak Petével, hanem a Zajtaiakkal és az Atyaiakkal is zajlott 1369-ben. 1370-ben azonban az Atyaiakkal kibékültek, ekkor felmérték a falu Zajtával és Atyával közös határát.

A XIX. században a következő határai adhatók meg: északon *Zajta*, keleten *Kispeleske*, délen *Pusztadaróc* és *Atya*, nyugat felől pedig *Lázári* határolta, mely a mai helyzetnek is megfelel. A falu határában feküdt egykor feltehetőleg a *Dombó* nevű település, mely a török időkben elpusztult, azonban a XV. századig nyoma volt a feljegyzésekben (SZIKLAY–BOROVSKY 1896: 125-126). „A községnek érdekes emléke egy 1568-ban kelt oklevél, amelyben II. Miksa császár vásárjogot adományoz neki” (SZIKLAY–BOROVSKY 1896: 125-126). Román településként *Pelesul Mare*-ként szerepel.

Kispeleskéről szintén említést tesz NÉMETH PÉTER munkája, s az erre vonatkozó adatokat *Nagypeleskéhez* kapcsolva közli. Itt megtudhatjuk, hogy a Bekcs család fiai elzálogosítják a falu felét, a Piliskei részt. Ekkor kerül ez a terület Csomfalvi Istvánhoz, azonban 1376-ban visszaváltották. „A falu Szárazberekkel határos (1378). A régi falu a hagyomány szerint nem a mostani helyén, hanem attól mintegy negyedóra járásnyira Szatmár felé feküdt” (NÉMETH P. 2008: 223). „A községet 1717-ben teljesen elpusztították az ellenséges hadak, de gyorsan újra megépült” (SZIKLAY–BOROVSKY 1896: 99). Kispeleske határait a XIX. században a következőképpen adhatjuk meg: északon *Garbolc* és *Méhtelek*, keleten *Homok* és *Szárazberek*, délen *Lázári* és *Sár*, nyugaton *Zajta* és *Nagypeleske* határolta. Román neve *Pelisor* (NÉMETH 2008: 223).

Szárazberek (vö. 1216: *Berche*, 1330: *Zarsberk*, 1351: *Zaraszberk*, 1851: *Szárazberek*, BURA 2008: II, 221) „A helynév a magyar *száraz* melléknévnek és a *berek* főnévnek az összetétele, azaz a falu egy kiszáradt talajú ligetnél települt. A falu 1216-ban Mikola határjárásában tűnik fel irányjelző helyként, majd az innen Terebesre vezető utat

említik. A határjárásban szereplő Tuberon földje minden bizonnyal Szárazberekkel azonos” (NÉMETH 2008: 276). 1336-ban Szárazberek fele visszakerült a király tulajdonába. Ezért a területért (a falu nyugati része) szintén sokáig pereskedtek, később olyan rendelkezés született, hogy a területet négy részre kellett osztani, melyből részesültek az illetékesek. Az egyház közös használatban volt. Később, további változások mentek még végbe a birtoklást illetően. A keleti rész *Peleskével*, *Mikolával* és *Garbolc* birtokával volt határos. Román megnevezése *Bercu*.

Sándorhomok-ról viszonylag kevés információt tudhatunk meg NÉMETH PÉTER munkájában, ahol a település említése *Homok* néven mutatkozik meg. Ezt a formát BURA LÁSZLÓ műve is igazolja, ugyanis a történeti adatok között szintén ez a forma van jelen: 1261: *Humok*, 1406: *Homok* (BURA 2008: II, 159). A helynév a talaj minőségére utaló magyar *homok* főnévből keletkezett. Homoktalajon települt falura utal (FNESz. 445). „A XIX. században az *Éger* és a *Sár vizé*-től körülvevett falut északról *Mikola*, délről *Szatmárnémeti*, nyugatról *Sár*, észak-nyugatról *Kispeleske* és *Szárazberek* határolta” (NÉMETH 2008: 115). Román megnevezése *Nisipeni*.

3. A dolgozatomban feldolgozott névanyag forrása BURA LÁSZLÓ „Szatmár megye helynevei (földrajzi nevei) I, II.” munkája volt, amely 2008-ban a Státus könyvkiadó által Csíkszeredán jelent meg. E műve számos megjelent könyvéhez hasonlóan a helyi értékek megőrzése érdekében jött létre. Ezekben a kötetekben a magyarok által lakott települések helyneveit ismerhetjük meg. Így például utcanevek, határrészek, domborzati formák, más szóval a bel- és külterület helyneveit találjuk meg a munkában. 131 település helynévállományát állította össze, melyet két kötetben 830 oldalas gyűjteményben ismerhet meg az olvasó. BURA LÁSZLÓ munkáját 14 pedagógus, 72 közép-, illetve felsőoktatásban tanuló diák segítette adatgyűjtőként, valamint adatközlőként.

Az egyes településeknél a névadatok közlését megelőzően különböző információkat találunk. Ilyenek: a település eredetére vonatkozó források, a település területe, a gyűjtők nevei, a település lakossága, illetve az adatközlők. Ezeket követik a névcikkek, valamint a térképek, melyek bemutatják a belterület objektumainak elhelyezkedését és a külterületet. Az adatállományban megfigyelhető továbbá forrásokra való utalás, melyek az egyes nevek eredetét kívánják bizonyítani: pl. *Csahocerge* – (P) – 1406: ~ (Németh 2008: 166) (BURA 2008: 402). Észrevehetjük még a névadatok mellett a különböző, a hely fajtáját jelölő rövidítéseket, illetve a hozzá kapcsolódó számadatokat. A rövidítések (ilyen például É mint épület neve, vagy Tő mint töltés) segítséget nyújtanak a nyelvi elemzés során. A

rövidítések mellé járuló számok a települések után közölt térképeken való elhelyezkedésüket jelzik. Az elemzést segítik továbbá az objektuminformációként közölt adatok. Például: *Batizi út* (Ú,28)– Batiz felé vezet.

Az általam feldolgozott települések helynévallománya az alábbi nagyságrendet mutatja, vagyis az egyes településeken jelentős különbségeket látunk az egy objektumra eső névvariánsok tekintetében. Míg például Kispeleskén átlagosan két névváltozata van egy-egy helynek, Sándorhomokon négy-öt név jut egy-egy objektumra, itt tehát nagyfokú szinonimitást tapasztalhatunk.

Sorszám	Település neve	Objektumszám	Névformák száma
1.	Kispeleske	61	113
2.	Lázári	84	161
3.	Nagypeleske	51	98
4.	Sándorhomok	56	233
5.	Szárzaberek	84	183

2. A névanyag névrendszertani bemutatása

A névanyag feldolgozását a HOFFMANN ISTVÁN által kidolgozott névelemzési modell (1993) alapján kívánom elemezni, felhasználva az általa bemutatott kategóriákat, kategóriadefiníciókat, nézeteket.

2.1. A helynévkutatásban felhasznált modellek áttekintése

Dolgozatomban a mikrotoponimák elemzését mutatom be a továbbiakban. Fontosnak tartom azonban elmondani, hogy a névtudományban hogyan is alakult ki a mikrotoponimák vizsgálatának igénye. Ennek ismertetését azonban nem részletekbe menően végzem el, csupán a dolgozatom minél jobb megvilágítása érdekében teszem ezt röviden meg.

A tudomány történetében a magyar helynevekhez kapcsolódó kérdések tekintetében sok tanulmány, illetve könyv született az idők folyamán. Kiemelkedő szerzőkként említhetjük: SZABÓ T. ATTILÁT (1944: 181-264), LŐRINCZE LAJOST (1947), SEBESTYÉN ÁRPÁDOT (1967: 29-55), KÁZMÉR MIKLÓST (1956: 108-22, 245-55), akik kezdetben jelentős kezdeményezések úttörői voltak. Később BENKŐ LORÁND „Névtudományunk helyzete és feladatai” (1970), illetve MEZŐ ANDRÁS „Földrajzinev-kutatásunk helyzete és feladatai”

(1981) című munkái láttak napvilágot. Ezek összefoglalják a tudománytörténeti szempontból lényeges történéseket. A XIX. századot inkább az adatfeltárás jellemezte. „SZABÓ KÁROLY „Kőröstarcsa helyneveit” bemutató dolgozatában jelentkezik az igény az egyes települések, tájegységek teljes, válogatás nélküli névanyagának összegyűjtésére” (HOFFMANN 1993: 7-8). PESTY FRIGYEST is hasonló célkitűzés vezérelte művében, melyben a Kárpát-medence helyneveinek teljes összegyűjtését célozta meg. A PESTY-féle gyűjtést a szakdolgozatomban felhasznált névanyag forrása is alapul vette. Például: *Csigéri* – 1864: ~ (P:374) az itt megjelenő P a PESTY-féle gyűjtésre utal. PESTYNél így a mikrotoponimák feldolgozásának igénye már megjelenik „Magyarország helynevei történeti, földrajzi és nyelvészeti tekintetben” című munkájában. Modellek születtek ugyan a helynevek rendszerezését illetően a korábbiakban is, olyan azonban, mely még inkább a mikrotoponimákra helyezte a hangsúlyt, INCZEFI GÉZA műve (1970) volt. Művek egész sorát említhetnénk még, azonban a mikrotoponimiai kutatások fellendülését az 1960-as években meginduló és lendületessé váló helynévgyűjtő munkák tették lehetővé. Az utóbbi időben a kutatás még inkább fellendülni látszik, s egyre több munka jelenik meg a magyar nyelvterület jelenkori és történeti helyneveinek feldolgozása témakörén belül.

2.2. Az elemzés alapjául szolgáló modell fő vonásai

HOFFMANN ISTVÁN modellje a korábbi modellektől eltérően olyan névelemzési modellt alkotott meg, mely a vizsgálati szintek elkülönítését, egymáshoz való viszonyítását, kölcsönhatásaik, illetve valódi kapcsolatrendszereik bemutatathatóvá tételét teszi lehetővé. Ugyanis ezt megelőzően nemigen szolgált hasonló jellegű névelemzési modell a tudomány történetében, mely egyszerre mutatta volna be a helynevek rendszerszerűségét, illetve amelyik a helynevek közötti sajátosságra is hangsúlyt helyezett volna egyidejűleg. Ennek a helynévkutatási modellnek az egysége a település. A települések esetén előforduló nevek szerkezetét a leíró elemzés által mutathatjuk be, melyben központi szerepet a névrész fogalma képvisel. HOFFMANN ISTVÁN megfogalmazása szerint: „Névrésznek nevezem a névnek azt a szegmentumát, amely a denotátumáról valamely információt közöl” (1993: 30). A névrész – szerkezeti, leíró szempontból – így kétféleképpen válik vizsgálhatóvá. Az egyik vizsgálati mód a funkcionális-szemantikai elemzés, a másik pedig a lexikális-morfológiai elemzés. Dolgozatomban e kettő részletes bemutatására vállalkozom a névanyagból megismert példák ismertetése által.

2.3. Funkcionális-szemantikai elemzés

A funkcionális-szemantikai elemzés során az emberi gondolkodás ismeretelméleti kategóriáit figyelhetjük meg, amelyekben a denotátumoknak a megismerés folyamán felismert s nevükben is tükrözött sajátosságai fejeződnek ki (HOFFMANN 1993: 30). „A szerkezeti elemzésnek ezen a szintjén a névadásnak abból a (...) jellegzetességéből indulhatunk ki, hogy minden névadási aktus szemantikailag tudatos. Keletkezésekor minden név leíró jellegű, a névadás alapjául szolgáló motívumok, szemantikai kategóriák közvetlen vagy közvetett formában azonban megjelennek benne” (HOFFMANN 1993: 43).

„A név funkcionális szerkezeti elemzésének alapfogalma a névrész” (HOFFMANN 1993: 43). Funkcionális névrésznek tekinthető minden olyan egység egy adott helynév esetén, amely a névkeletkezés során a denotátummal kapcsolatban bármiféle szemantikai tartalmat kifejez. A funkcionális-szemantikai elemzés alapvető jellemzője, hogy az elemzés során a névben található nyelvi elemeket a helynév denotatív jelentéshez való viszonya tükrében végezzük el. Azonban azt nem szabad elfelejtenünk, hogy azonos nyelvi elemsor más névrészként is funkcionálhat különböző nevekben. Ilyen példaként említhetném az egyik vizsgált település nevét: *Szárzaberek*. Ez a név, ha elemezni szeretnénk, lehetne egy-, illetve kétrészes név is. Egyrészes névként a településre utalhat, kétrészes névként azonban két információt közvetít a jelölt helyről: ’ olyan berek (1), ami száraz’ (2), vagyis az adott objektum állapotára utaló szemantikai funkció kapcsolódik össze a helyfajtájának a megjelölésével.

A névrészeket névelemek építik fel. Ilyen elemek a névben megtalálható lexémák, illetve a névalkotásban fontos szerepet játszó toldalékformák. A *Kenderföld* (Lázári) és a *Kovács-fok* (Szárazberek) helynevek például két névrészből és ezen belül két névelemből állnak. Említhetünk azonban olyan példákat is, amelyekben bár két névrész alkotja az illető neveket, felépítésükben több névelem található meg. Ilyenek például: *Nyírfa-tábla* (Kispeleske), ahol nyír+fa/tábla névstruktúrát találunk, míg a *Peres-erdő irtása* (Lázári), *Füzes-ér-hát* (Nagypeleske) nevek még több névelemből állnak: az előbbi öt (peres+erdő/irtás-a), az utóbbi pedig négy elemet tartalmaz (füze-s+ér/hát). „A névelemek a névrészek belső felépítésében és egymáshoz való viszonyuk kifejezésében játszanak szerepet” (HOFFMANN 1993: 44). A névrészek funkciói, a funkcionális-szemantikai modellek az emberi tudással függnek össze, mint már korábban említettem, így azt is kijelenthetjük, hogy nem nyelvspecifikus kategóriák.

A magyar helynévallományról elmondható, hogy döntően egy- és kétrészes nevekből áll. A neveket aszerint tekinthetjük egy-, illetve kétrészeseknek, hogy bennük egy vagy két funkcionális-szemantikai jegyet kifejező névrészt találunk-e (HOFFMANN 1993: 50). Egyrészes névnek tekinthetjük így például a *Kenderes* (Kispeleske), *Iskola* (Sándorhomok) neveket. A *Kenderes* név kifejezi a hely sajátosságát, hogy az illető terület kender termesztésére alkalmas, míg az *Iskola* a hely fajtáját hivatott kifejezni. Kétrészes nevekként említhetjük a *Erge-hát* (Nagypeleske), *Rezes-föld* (Lázári), *Borzlyuk-domb* (Sándorhomok) típusú neveket.

Három kategória különíthető el HOFFMANN ISTVÁN modellje szerint a funkcionális-szemantikai elemzés során: a névrész kifejezheti a hely fajtáját; megnevezheti a helyet; illetve kifejezheti a hely valamely sajátosságát. Ezeket figyelembe véve a névrészeket F, M illetve S szimbólumokkal jelölhetjük meg. Az egyrészes nevek így háromfélék lehetnek az elemzés során: F, M, illetve S funkciót hordozók. A kétrészes nevek egymással összekapcsolódva a következő szerkezeteket mutathatják: S+F, S+M, M+F, illetve sajátos névstruktúrákként M+S és M+M formákat vehetnek fel. Utóbbira a vizsgált névanyagomban nem találtam példát, ez azért lehet, mivel ez a forma általában település-összevonással keletkezett nevek esetén jelentkezik.

2.3.1. Fajtajelölő funkció

A nevekből, mint már korábban említettem, megfigyelhetjük azt a sajátosságot, hogy megjelölik a hely fajtáját a bennük megjelenő nyelvi elemek segítségével. „A hely fajtájának megjelölésére bármilyen, általánosabb vagy speciális jelentésű közzót felhasználhatunk” (HOFFMANN 1993: 47). Azonban mégis azt tapasztaljuk, hogy a nevek többségében ez kizárólag helyfajtajelölő szó, azaz földrajzi köznevek által történik (TÓTH 2001: 643-655). Ilyen nyelvi elemek előfordulhatnak önállóan vagy helynevek utótagjaiként egyaránt.

1. A vizsgált névanyagban egyrészes fajtajelölő neveket (F) nagy számban találtam mindegyik település esetén. Ilyen példaként említhetem a következő neveket: *Bár*, *Kultúrotthon*, *Malom*, *Szövetkezet* (Szárazberek), *Iskola*, *Dinnyeföld*, *Kocsma*, *Rét* (Sándorhomok), *Bolt*, *Futballpálya*, *Kolónia*, *Óvoda*, *Templom* (Nagypeleske), *Domb*, *Rendőrség*, *Tér*, *Töltés* (Lázári), *Foglár*, *Delelő*, *Országút*, *Sár* (Kispeleske), stb.

2. A névanyag legjelentősebb részében a fajtajelölő funkció S+F szerkezeti konstrukcióban mutatkozik meg a kétrészes nevek esetén. Dolgozatomban ennek a típusnak a bemutatására

jelentősebb figyelmet fordítok, s megpróbálom érzékeltetni az előtag változatosságait is, ugyanis ezek a legkülönbözőbb képet mutatják. Bemutatható ilyen módon:

- A vízrajzi helyeket jelölő nevekben szereplő fajtajelölő lexémák:

★ Folyóvizek nevei: **erge**: *Kutas-erge* (Nagypeleske), *Csahoc-erge* (Lázári), **árok**: *Vizlevezető-árok*, *Szomoga-árok* (Sándorhomok) **patak**: *Fűz-szeg-patak* (Nagypeleske), *Hódos-patak* (Szárzaberek).

★ Állóvizek nevei: **tó**: *Kenderáztató-tó* (Szárzaberek).

★ Források, kutak nevei: **kút**: *Ménes-kút* (Szárzaberek), *Terméskői-vájott-kút*, *Nagygaz-kút* (Sándorhomok), *Szúnyogosi-kút* (Sándorhomok) *Disznó-kút* (Lázári).

- Domborzati formákat kifejező földrajzi köznevek:

★ Hegyek, dombok, halmok nevei: **domb**: *Magas-domb*, *Szőlődomb* (Szárzaberek), *Kovás-domb*, *Tanya-domb*, *Telek-domb* (Lázári), **hát**: *Csarna-hát*, *Csigér-hát*, *Erge-hát*, *Füzes-ér-hát* (Nagypeleske), *Sár-hát* (Kispeleske, Sándorhomok), *Kötél-hát* (Nagypeleske, Kispeleske), *Görjös-hát* (Kispeleske), *Völgy-hát* (Lázári), *Aranyos-mező-hát*, *Bodzás-hát*, *Kis-Gorond-hát* (Lázári), *Herceg-hát*, *Korom-hát* (Sándorhomok), *Hódos-hát* (Szárzaberek), **hegy**: *Cser-hegy* (Szárzaberek).

★ Völgyek, mélyen fekvő területek, gödrök nevei: **völgy**: *Kis-völgy* (Lázári), **gödör**: *Cigány-gödör*, *Fövenyes-gödör* (Szárzaberek, Sándorhomok, előbbi Nagypeleske esetében is érvényes), *Pojanszki-gödör*, *Vályogvető-gödör* (Sándorhomok), *Fövenyes-gödör*, *Törvény-gödör* (Lázári), *Kádár gödre* (Kispeleske).

- Határnevek:

★ Szántóföldek nevei: **aprófield**: *Nyolc-aprófield*, *Öt-aprófield* (Szárzaberek), **dűlő**: *Garbolci-dűlő*, *Kút-vápa-dűlő* (Szárzaberek), **field**: *Gyűrűs-field*, *Pendelyes-field* (Szárzaberek), **lapos**: *Határ-lapos*, *Medvés laposa*, *Virág-lapos* (Szárzaberek), *Ördögös-lapos*, *Pálinkás-lapos*, *Szilágyi-lapos* (Sándorhomok), *Kocsmonda-lapos* (Nagypeleske), **major**: *Belső-major*, *Külső-major* (Sándorhomok), **tag**: *Bíró-tag*, *Gyulai-tag*, *Manci-tag* (Sándorhomok), *Kis-tag*, *Boros-tag*, *Boris-tag* (Szárzaberek), *Lengyel-tag*, *Lubi-tag* (Lázári), *Gális-tag*, *Szoboszlai-tag* (Kispeleske), *Kátmán-tag*, *Kaskócsák-tag* (Nagypeleske).

★ Kertek nevei: **kert**: *Lókert*, *Dinnyés-kert*, *Kenderes-kert* (Szárzaberek), *Gödény-kert*, *Malomkert* (Sándorhomok), *Eötvös-kert*, *Siket-kert* (Lázári), *Szőlőskert* (Kispeleske).

★ Rétek, kaszálók nevei: **kaszáló**: *Bikakaszáló* (Szárzaberek), *Mester-laposi-kaszáló* (Nagypeleske), *Daróczi Ferenc kaszálója*, *Pénzes kaszálója* (Lázári), *Lapos-kaszáló*

(Kispeleske), **rét:** *Felső-rét* (Százaberek), *Király-rét* (Sándorhomok), *Nagy-rét* (Nagypeleske, Kispeleske), *Cigány-rét* (Lázári).

★ Legelők és legelőrészek nevei: **legelő:** *Nagy-legelő* (Százaberek), *Közös-legelő*, *Úrbéres legelője* (Lázári).

★ Erdők, ligetek, bokros helyek, erdőrészek nevei: **berek:** *Széles-berek* (Százaberek), *Által-berek*, *Fekete-berek* (Sándorhomok), **erdő:** *Kis-erdő*, *Nagy-erdő* (Százaberek, Lázári), *Sár-erdő* (Sándorhomok, Kispeleske), *Tatár erdeje*, *Tatár-erdő* (Nagypeleske, utóbbi Kispeleskénél is jelen van), *Nyárfa-erdő*, *Al-erdő* (Kispeleske) **irtás:** *Nagy-irtás* (Százaberek), *Peres-erdő irtása* (Lázári), **vágás:** *Dani-vágás*, *Sári-vágás* (Sándorhomok).

- Településneveket, településrészeket, emberi lakóhelyeket, azaz lakott területeket jelöl:

★ Településrésznevek: **temető:** *Katolikus temető*, *Református temető* (Százaberek, Lázári, Kispeleske), *Gödény temető*, *Kanizsa temető*, *Katolikus temető* stb. (Sándorhomok), *Zsidó temető* (Nagypeleske), *Római katolikus temető* (Lázári), **telep:** *Újtelep* (Lázári).

★ Utcanevek: **sor:** *Berki-sor*, *Cigánysor* (Sándorhomok) *Görbe sor*, *Új sor* (Lázári), **utca:** *Fő utca*, *Malom utca*, *Hajnal utca* (Százaberek), *Atyai utca* (Nagypeleske).

★ Tanyanevek: **tanya:** *Király-tanya*, *Mándy-tanya*, *Parlag-tanya* (Százaberek), *Juhász-tanya*, *Kováts-tanya*, *Kovács-tanya* (Sándorhomok), *Bodonyi-tanya*, *Daróci-tanya*, *Horváth-tanya* (Lázári).

- Épületet, építményt jelölő nevek:

★ Lakóháznevek: **ház:** *Gödény-ház*, *Miksa háza* (Sándorhomok), *Pelei-ház* (Lázári), *Pálháza* (Kispeleske), **kastély:** *Berenicei-kastély*, *Miklós úr kastélya*, *Sándor úr kastélya* (Sándorhomok), **kúria:** *Gödény-kúria* (Sándorhomok).

★ Középkütelek, templomok, kolostorok, várak, illetve ezek részei: **iskola:** *Általános iskola* (Százaberek, Sándorhomok), **templom:** *Görög katolikus templom*, *Katolikus templom*, *Református templom* (Százaberek), *Református templom* (Sándorhomok), *Katolikus templom* (Lázári), *Görög katolikus templom*, *református templom*, *Római katolikus templom* (Nagypeleske).

★ Kocsmák, csárdák nevei: **csárda:** *Csóka csárda* (Százaberek).

★ Gazdasági célú építmények nevei: **állomás:** *Gép- és traktorállomás* (Százaberek).

★ Utak, dűlőutak és vasútvonalak nevei: **út:** *Peleskei út* (Százaberek), *Sári út*, *Berki út* (Sándorhomok), *Batizi út*, *Sári út*, *Szatmári út* (Lázári), *Országút*, *Méhtelevi út*,

Szárazberki út, Nagypeleskei út (Kispeleske), *Atyai út, Kispeleskei út, Lázári út, Sári út* (Nagypeleske).

★ Hidnevek: **híd**: *Patak-híd* (Szárazberek), *Gödény hídja, Kisvégi-híd, Nagy-híd* (Sándorhomok) *Sár hídja* (Kispeleske), **kőhíd**: *Kis-kőhíd, Nagy-kőhíd* (Szárazberek).

★ Kisebb építmények nevei: **téglaszín**: *Cigány téglaszín* (Lázári), **kereszt**: *Nagy János keresztje, Út melletti kereszt* (Sándorhomok), **emlékmű**: *Világháborús emlékmű* (Lázári).

3. A fajtajelölő funkció megjelenhet megnevező funkciójú előtag után is. Ezt a típust a vizsgált települések között csak Kispeleske esetén tapasztaltam, azonban ott is egyetlen ilyen típusú név szerepelt: *Sár nevű határ*. Ez annak a bizonyítékként fogható fel, miszerint az ilyen típusú helynevek a mai korban szórványosan fordulnak elő.

2.3.2. Megnevező funkció

A megnevező funkciójú nevek esetében is a fentebb alkalmazott séma szerint kívánom bemutatni a névanyag ide vonatkozó példáit. Fontos azonban mindenképp leszögezni, hogy megnevező funkcióban mindig valódi helynév állhat. Ez a név egy új név részeként a denotátumra való utalás szerepét tölti be (HOFFMANN 1993: 47). Ilyen példaként említhetjük a *Régi Szárazberki út* (Kispeleske) típusú nevet, ahol a megnevező funkciót a *Szárazberki út* névrész képviseli.

A megnevező funkciót hordozó neveket névanyagomban négy megjelenési formában észleltem. Megfigyelhettem az egyrészes megnevező funkciót hordozó nevek típusát, illetve a kétrészes nevek esetén három megjelenési forma vált vizsgálhatóvá. Ezen belül az egyik típus az M+F szerkezetet mutatja, ahol, mint látjuk, az utótag szerepét egy fajtajelölő lexéma képviseli, s ez kapcsolódik a megnevező funkciójú előtaghoz. A következő típus az M+S szerkezetet mutatja, melyben az utótag szerepét a sajátosságfunkció tölti be, míg az utolsó típus az S+M szerkezeti séma alapján nevezhető meg, ebben az esetben a megnevező funkció áll utótagszerepben, s ehhez kapcsolódik egy sajátosságot kifejező előtag. Továbbá olyan típus is ismeretes a szakirodalomban, mely az M+M szerkezetet tükrözi. Erre a vizsgált névanyagban nem találtam példát, s az erre vonatkozó magyarázatot dolgozatom elején már ismertettem.

A megnevező funkció típusának rendszerbe iktatása fontos olyan tekintetben, hogy általa leírhatóvá válik a már meglévő helynevek új névalakulatokban való megjelenése (TÓTH 2001). Ilyenként említhető: *Kerek-Tiszta-domb* (Sándorhomok). Ebből a példából is világosan láthatjuk a már meglévő helynév új névalakulatban való megjelenését, mely

kifejezi az új név alakjára vonatkozó ismeretet, miszerint olyan *Tiszta-domb*-ról van szó, melynek kerek az alakja.

A megnevező funkció az átvett (jövevény) nevek esetén is megmutatkozik, ugyanis az ilyen típusú nevek minden esetben megnevező funkciót töltenek be a magyar névhasználók számára. Ilyen példaként említhető a Kispeske településről származó *Szomoga* helynév. A *Szomoga* a *szomoga* 'lapályos, vizenyős, kákatermő hely, csermely' lexémából alakult, amely szláv eredetű (FNESz. 618). Jövevénynek abban az esetben tekinthetjük, ha a szláv *Szomoga* helynévből való, s nem a magyarban is adatolható *szomoga* köznévből. Utóbbi esetben fajtajelölő funkciójú névnek tarthatjuk.

Nézzük azonban a névanyag megnevező funkciójú neveinek eloszlását és megjelenését az egyrészes, illetve a kétrészes nevek esetén!

a. Egyrészes megnevező (M) funkciójú nevek

A vizsgált névanyagban megnevező funkcióban szereplő helyneveket kis számban találtam. Sándorhomok településen mindössze két ilyen névformára bukkantam: *Csarnahó* és *Rosztoka*. Mindössze annyit tudunk róluk az objektuminformációk alapján, hogy mindkettő egy határnév megnevezésére szolgál. A *Csarnahó* szláv eredetű helynév, amely személynévi alapszóból alakult szláv képzőelemmel (vö. FNESZ. I., 307). A *Rosztoka* adat szintén megjelenik KISS LAJOS művében, jelentését Kánarosztoka adatról találjuk meg. Szláv eredetű, melynek jelentése 'két ágra oszló vagy két ág egyesüléséből keletkező vízfolyás' (FNESZ. I., 674). Szárazberek esetén csupán egyetlen *Túr* nevű adat szolgáltat vizsgálati alapot, ami egy folyó megnevezéseként szerepel. A *Túr* adat szintén szláv eredetű, az 'östulok' főnévből származik az alapszava, amelynek a tulajdonképpeni értelme 'östuloknak a patakja, vagy östuloké' (FNESZ. II. 684-685). Lázári településen nem találtam M funkciójú helyneveket. Kispeske településen szintén két adatot sikerült felfedeznem a rendelkezésemre álló névanyagban: *Csarnahó* és *Szomoga* névvel, amelyek eredetéről fentebb már szóltam. Utolsó vizsgált településem, Nagypeleke esetén is mindössze három adatot sikerült találnom. Ezek a következők: *Csarnahó*, *Dombó* és *Liszkó*. A *Dombó* esetén az objektuminformáció csak annyit tudat, hogy a XV. századig helység volt (BURA 2008: II, 96), a *Liszkó*-ról pedig semmilyen információt nem közöl a névtár. Ez ösztönzött arra, hogy kisebb kutatásba kezdjek e helynevek felderítését illetően. Ebben a munkámban nagy segítségemre volt KNEZSA ISTVÁN „Magyarország népei a XI. században” című munkája (1938), melyben adatokat találtam erre a két helyre vonatkozóan. Ez a munka a magyar szállásterületek felderítését tűzte ki célul. Ebben a

felderítésben három fogódzót használt: történeti, nyelvészeti és régészeti bizonyítékokat. A nyelvészeti bizonyítékok kapcsán találtam rá a *Dombó* és *Liszkó* adatokra. A *Dombó* helynév a szláv eredetű magyar helynevek közé tartozik, mégpedig az olyan helynevek típusába, melyek megőrizték az eredeti szláv nazális magánhangzókat. Megtudhatjuk, hogy a *Dombó* a szláv *dobov(o)* formából származik, melynek jelentése tölgyes (KNIEZSA 1938: 372). Ennek ismeretében a megnevező funkció világossá válik számunkra. A *Liszkó* adatra szintén a szláv-magyar együttélés kapcsán, az Ipoly völgyének bemutatásakor bukkantam, s az ott olvasható információkat vonatkoztattam a szatmári névformára (KNIEZSA 1938: 406). A *Liszkó* adat KISS LAJOS munkájában is megjelenik szláv eredetű pataknevként, amelynek a tulajdonképpeni értelme 'Mogyorós, Mogyoród' (FNESZ. 383).

b. Kétrészes megnevező funkciójú nevek

Ebben az esetben, mint már korábban említettem, több megjelenési típussal van dolgunk. Így vizsgálhatóvá válik az M+F, az M+S, illetve az S+M szerkezeti struktúra, az M+M megjelenési formára azonban a vizsgált névanyagban nem találtam adatot. Az erre vonatkozó adatok száma azonban együttvéve sem jelentős.

A megnevező funkciójú előtag fajtajelölő funkcióval való megjelenése (M+F) csupán egyetlen település esetében tapasztalható a vizsgált névanyagban. A gyér előfordulása bizonyíthatja, hogy az e típusú helynévallomány a nyelvhasználók körében nem olyan elterjedt, s inkább mellőzik a nyelvhasználatukból az efféle helymegjelölő formákat. Az ilyen típusú forma egy megnevező funkciójú előtaghoz való kapcsolódás által jön létre, a kapcsolódó elem a megvizsgált anyagomban egy egyrészes földrajzi köznévi: *Sár nevű határ* (Kispeleske). A megnevező funkciót ebben a sajátos névszerkezetben a *Sár (nevű)*, a fajtajelölő szerepet pedig a *határ* szó tölti be.

A megnevező funkciójú előtag sajátosságfunkcióval való (M+S) kapcsolódására kizárólag egy adatot találtam. Kispeleske szolgáltatott vizsgálati alapot: *Első forduló Lázár felé*. Az itt megjelenő megnevező funkciójú előtag két névelemből tevődik össze, s ehhez hasonlóan a második névrész szintén ezt a szerkezetet mutatja. Ebben a példában azonban az az érdekes, hogy valójában inkább tarthatnánk S+M szerkezetűnek, mivel a nyelvhasználat a *Lázár felé Első forduló* alakot kívánna meg, melyre a hasonló jellegű példák nagy számából (lásd később) következtethetünk.

A sajátosságfunkciójú előtaggal rendelkező, illetve megnevező funkciójú utótagú helynevek száma jelentősebb az előbb említett típusokénál (S+M).

Sándorhomoknál ebből a típusból csupán egyetlen ilyen adat áll rendelkezésünkre: *Kerek-Tiszta-domb*. Ebben az esetben a megnevező funkcióban álló *Tiszta-domb* elé járul a terület alakjára vonatkozó sajátosságfunkciójú előtag.

Szárazberek esetében ugyanerre a típusra már három helynévi adatot említhetünk: *Nagy-Éger*, *Nyolc-Aprófield* és *Öt-Aprófield*. Ezekben a példákban azt figyelhetjük meg, hogy a megnevező funkciójú utótagok elé a terület méretét kifejező sajátosságfunkciójú előtagok járulnak. Megfigyelhetjük továbbá, hogy a megnevező funkcióban álló tagok egy (éger), illetve két névelemből (aprófield) állnak. Az utóbbi névformák szemantikai tartalmát így adhatjuk meg: 'olyan földterület (1), mely nyolc, illetve öt részből tevődik össze (2)'. (Az *aprófield* mindazonáltal esetleg összetett földrajzi köznévként, azaz fajtajelölő funkcióban is elképzelhető.)

Lázárinál két példa áll rendelkezésünkre: *Kis-Sár*, *Nagy-Sár*. Ezeknél is ugyanaz a helyzet áll fenn, mint az előbb említett példáknál, ugyanis ebben az esetben is a megnevező funkcióhoz előtagként egy méretet kifejező sajátosság funkció járul. Az elnevezések szemantikai tartalmát a következő jelentéssel adhatjuk vissza: 'az a Sár nevű víz (1), amelynek a kisebb, illetve a nagyobb részéről van szó (2)'.

Kispeleskén ez a szerkezeti típus (S+M) az eddigieknél nagyobb számban van jelen: *Nyárosi első*, *Zajtai első*, *Alsó-Fiatalos*, *Felső-Fiatalos*, *Nyárosi harmadik*, *Zajtai harmadik*, *Nyárosi második*, *Zajtai második*, illetve *Régi Szárazberki út*. Megfigyelhetünk egy érdekességet a megnevező funkciójú utótagokban a következő nevek esetében: *Nyárosi első*, *Zajtai első*, *Nyárosi második*, *Zajtai második*, *Nyárosi harmadik*, *Zajtai harmadik*. Ezeknek az utótagoknak az a jellegzetességük, hogy minden bizonytalanság hiányos névrészeknek tekinthetőek, vagyis utótagjukként *Első-forduló*, *Második-forduló*, *Harmadik-forduló* névforma tehető föl, csak az új helynevek névtestébe ez az elsődleges név elemhiányos alakban került be, s ezért van, hogy ezek a névrészek megnevező funkcióban állnak. A *Régi Szárazberki út* elnevezés így írható le 'Szárazberki út régebbi része'.

Nagypeleskén szintén elég nagy számban vannak jelen erre a névszerkezetre vonatkozó adatok: *Alsó-Fiatalos*, *Felső-Fiatalos*, *Nyárosi első*, *Nyárosi harmadik*, *Nyárosi második*, *Zajtai első*, *Zajtai harmadik*, *Zajtai második*. Azt vehetjük észre, hogy nagy hasonlóság van e téren a két település között. Ez talán azzal is magyarázható, hogy a birtokosaik az idők folyamán ugyanazok, vagy rokoni kapcsolatban állók voltak, mint arra BOROVSZKY SAMU utal. Az *Alsó-* és *Felső-Fiatalos* elnevezések – amennyiben utótagjuk helynév és nem földrajzi köznévként – a *Fiatalos* nevű hely különböző részeit jelölik meg.

2.3.3. Sajátosságfunkció

A sajátosságfunkció az előző kategóriákhoz hasonlóan szintén megjelenhet mind egyrészes helynevekben, mind kétrészesekben. Ennek értelmében beszélhetünk S, S+F, M+S, illetve S+M szerkezetet mutató helynevekről.

„A hely sajátosságát kifejező névrészfunkciók szemantikailag igen sokfélék. Finomabb szemantikai különbségek természetesen még a homogénnek feltüntetett kategóriákon belül is vannak” (HOFFMANN 1993: 48). A hely anyagára utal a *Köves út* (Sándorhomok), és a *Sárfészek* (Sándorhomok) név előtagja egyaránt, azonban a tekintetben eltérés nyilvánul meg, hogy az egyik közvetlenebb, a másik közvetettebb összefüggést mutat. Hasonló jelenségre utal HOFFMANN ISTVÁN is, amikor azt írja, hogy „A méret kategóriába besorolhatjuk a Fő/utca típusú nevek első névrészenek inkább fontosságot kifejező funkcióját is, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy e neveknek gyakori a Nagy/utca ~ Öreg/utca szinonimája, s névpárjuk általában a Kis/utca” (HOFFMANN 1993: 48-49). Altagolás más névkategóriákon belül is megjelenik, azt például, hogy egy-egy névben a birtoklás vagy a használat ténye fejeződik-e ki, sokszor aligha lehet eldönteni. „Ez utóbbiak nehezen különíthetők el névfunkcióként, de a lexikális elemzés során jó lehetőség mutatkozik a finomabb megkülönböztetésre” (HOFFMANN 1993: 49): e szinten nyelvileg pontosan jellemezhetők például a javadalmi birtokok (*Bíró-tag*, *Bikakaszáló*, *Bika-rét*, *Libarét*), a közösség tulajdonának (*Falu gödre*) stb. névadási formái.

a. Egyrészes sajátosságfunkciójú nevek

1) A hely külső vagy belső tulajdonságát hordozó helynevek

A helynevek külső tulajdonságai az alakra, illetve a hely hanghatásaira vonatkoznak az elemzett névanyagban: *Horgas* (Nagypeleske), *Göröjös* (Kispeleske), *Zenge* (Nagypeleske), *Zuhogó* (Sándorhomok). A helynevek a hely belső tulajdonságait is kifejezhetik: például a hely anyagát: *Kavicsos* (Kispeleske, Szárazberek), funkcióját: *Kaszáló* (Kispeleske), *Kendervető* (Lázári), *Szénégető* (Szárazberek).

2) A hely viszonya külső dologhoz, körülményhez

Az egyrészes sajátosságfunkciójú helynevek leggazdagabb típusát az olyan elemzések képviselik, amelyek a hely valamilyen növényhez való viszonyára utalnak. Ilyen nevek: *Fűzfás*, *Kenderes*, *Mogyorós*, *Nyáros* (Nagypeleske), *Szilvás* (Kispeleske), *Barackos*, *Körtvélyes* (Lázári), *Éger* (Sándorhomok, Szárazberek), *Makk* (Szárazberek).

Hasonló szemantikai jegynek tarthatjuk azt a típust, amelyben a hely valamilyen állathoz való viszonya jelentkezik az elnevezésben: *Varjas* (Kispeleske, Szárazberek), *Gilisztás*, *Kígyós*, *Szúnyogos* (Sándorhomok), *Medvés* (Szárazberek). Mindkét kategóriában hasonlóképpen adhatjuk meg az elnevezések jelentéstartalmát: 'fűzfákban, kenderben, mogyoróban, varjúban, szúnyogban stb. gazdag (hely)'.

A hely bizonyos személyhez való viszonya is megjelenhet a helynevekben, azonban néhol nehezen dönthető el az adott személy kiléte. A személyekhez való kötődés ugyanis lehet a hely birtokosához való viszony: *Tatár* (Nagypeleske), *Kanizsai* (Lázári), a hely használójához: *Úrbéres* (Sándorhomok), illetve az ott levő vagy lakó emberekhez, embercsoportokhoz való viszony egyaránt, ez utóbbi azonban az egy névrészes helynevek köréből hiányzik.

A hely valamilyen történéshez való viszonyát is megfigyelhetjük. Ezeknek az elkülönítése nem olyan egyszerű feladat, ugyanis egyaránt jelölhetik a hely eredetét vagy kialakulását, illetve a hellyel kapcsolatos eseményekre is utalhatnak: *Kényszer* (Nagypeleske), *Igényelt* (Sándorhomok, Szárazberek).

3) A hely viszonya más helyhez

Az ide tartozó helynevek a tájrészhez való viszonyt fejezik ki névrészüik által: *Homok felé*, *Kosár alatt* (Nagypeleske), *Szőlős-kúti*, *Homok felé* (Kispeleske).

4) A helynévben a funkció nem áll kapcsolatban a denotátummal

Ilyen jellegű helynév például az, amelyben vélhetően az emlékeztető funkció jelenik meg a névrész által: *Galgóczi Jenő*. Ezt azonban pontosan nem tudhatjuk, mivel a névadat egy térképi forráson szerepel, tehát az is lehetséges, hogy az adott földterület birtokosát jelöli meg.

5) Többféle módon értelmezhető helynevek

A *Pipa* (Nagypeleske), illetve a *Nyolcas* (Lázári) helynév elemzését az nehezíti meg, hogy nem tudunk kellő mennyiségű információt annak érdekében, hogy eldönthetővé váljon, melyik sajátosság fejeződik ki az adott helynévben. Gondolhatunk itt a hely alakjára, a hellyel kapcsolatos valamilyen történésre, a hely valamilyen személyhez, vagy akár a hely valamilyen másik helyhez való viszonyára egyaránt.

6) Kategorizálhatatlan helynevek

Az egyrészes helynevekben gyakori ez a megjelenési forma: *Bugyori, Bóbicka, Bubúska, Gáborna, Kocsmonda* (Nagypeleske), *Gáborna, Panajos, Piszotgás* (Kispeleske), *Handal, Bodó, Bugyori, Danka, Gábornya, Hangicsa, Kámpó, Korajos, Messi, Sárc* (Lázári), *Cseperekesz, Laszna, Vilokács* (Sándorhomok), *Bitas, Loznó, Montenegró, Aszas, Batarcs, Berehe, Bitas, Bóbicka, Kocsoja, Kollát, Satona* (Szárzaberek). E helynevek egy részében bizonyára személyneveket, s ezáltal birtokosi, használói funkciót sejtethünk.

b. Kétrészes sajátosságfunkciójú nevek

A kétrészes sajátosságfunkciójú nevek három csoportját különítettem el dolgozatomban: S+F, M+S, illetve S+M szerkezetet mutató típusokat.

1) S+F szerkezetű helynevek

A helyneveknek ebbe a csoportjába azok a nevek kerülnek, amelyekben a sajátosságfunkciót kifejező névrész fajtajelölő funkciójú névrésszel kapcsolódik össze. A vizsgált névanyagban ez a szerkezeti típus van jelen a legnagyobb számban. Ennek értelmében dolgozatomban ennek a típusnak az elemzésére különös figyelmet fordítok.

1.1. Az előtagban megjelenhet a hely valamilyen tulajdonsága

A névrész kifejezheti a hely méretét, kiterjedését: *Hosszú-rét, Nagy-rét* (Kispeleske), *Fő út* (Nagypeleske), *Nagy-éger, Kis-mező, Nagy-rét, Hosszú-tábla, Fő utca, Kis-domb, Kis-erdő, Nagy-erdő, Nagy-erge, Kis-, Nagy-nyáras, Hosszú-rekettye, Kis utca, Kis-völgy, Kis-domb, Nagy-éger, Nagy-gaz, Nagy-híd, Kis-mező* (Sándorhomok), *Magas-domb, Kis-éger, Nagy-éger, Kis-, Nagy-erdő, Kis-kőhíd, Nagy-kőhíd, Nagy-irtás, Kis-, Nagy-köpődék, Nagy-legelő, Nagy-szeg, Kis-tag, Kis-, Nagy-telek, Kis út, Nagy út, Kabola út, Fő utca, Kisvég* (Szárzaberek).

A hely alakjára vonatkozó információk is megjelennek a helynevekben: *Kötél-hát* (Nagypeleske), *Kötél-hát, Göröjös-hát, Lapos-kaszáló* (Kispeleske), *Görbe sor, Lapos-szél, Keresztút* (Lázári), *Hegyes-föld, Tekerés-híd, Dombos-rét, Kerek-tábla, Kereszt-tábla, Süveg út* (Sándorhomok), *Széles-berek, Kerek-rekettye*, illetve *Keskeny-szeg* (Szárzaberek), valamint a hely színét is jelölhetik: *Zöld-mező* (Lázári), *Fekete-berek, Kék-domb* (Sándorhomok), *Fekete-víz* (Szárzaberek).

A helynévben szereplő névrész a belső tulajdonságokat is kifejezheti. Itt említhetők azok a helynevek, amelyek a hely állapotát: *Sovány-szer* (Lázári), *Pusztaborona*, *Fényesdomb*, *Sűrű-szeg* (Szárazberek), a helynek, illetve a hely környezetének anyagát: *Rezesföld*, *Rezes-földek* (Lázári), *Kovásdomb*, *Sárfészek*, *Köves út* (Sándorhomok), korát: *Régi állomás* (Nagypeleske), *Új sor*, *Ifjú-tanya*, *Újtelep*, *Régi temető* (Lázári), *Ógát*, *Új-mező*, *Új temető* (Sándorhomok), *Ócska-gát* (Szárazberek), funkcióját, működését: *Kaszáló-mező* (Kispeleske), *Közös-legelő* (Lázári), *Vízlevezető-árok*, *Vásárosdomb*, *Vályogvető-gödör*, *Csordajáró út*, *Vásár út* (Sándorhomok), *Szénégető-árok*, *Kenderáztató-tó* (Szárazberek), vagy egyéb tulajdonságát hordozzák: *Hármas-határdomb*, *Hármasföld* (Lázári), *Feneketlen-hát*, *Hármashatár* (Szárazberek).

1.2. A névrész kifejezheti az adott hely külső dologhoz, körülményhez való viszonyát

Az előtagban kifejeződik a növényzet: *Füzes-ér*, *Nyáros-szeg* (Nagypeleske), *Reketyés-ág*, *Éger-árok*, *Nyárfa-erdő*, *Éger-hát*, *Szőlőskert*, *Éger-oldal*, *Nyírfa-tábla* (Kispeleske), *Bodzás-dűlő*, *Kenderföld*, *Fövenyes-gödör*, *Bodzás-hát* (Lázári), *Szőlősdomb*, *Fövenyes-gödör*, *Dinnyés-kert*, *Lucernás-kert*, *Nyárfa-tábla* (Sándorhomok), *Szőlősdomb*, *Makk-forduló*, *Fövenyes-gödör*, *Cser-hát*, *Cser-hegy*, *Dinnyés-kert*, *Kenderes-kert*, *Szőlőskert*, *Virág-lapos* (Szárazberek), illetve az állatokhoz való viszony is: *Ökör-bokor*, *Ló-kosár* (Nagypeleske), *Liba-rét* (Kispeleske), *Varjú dűlője*, *Bolhás-erge*, *Disznó-kút* (Lázári), *Csókás-árok*, *Csikós-kert*, *Kígyós-kút*, *Csókás-oldal*, *Liba-rét*, *Kecske-sor*, *Ökörtilalmas*, *Pocokvég* (Sándorhomok), *Medvés-ág*, *Hódos-hát*, *Bikakaszáló*, *Lókert*, *Méneskút*, *Hódos-patak*, *Bika-rét*, *Liba-rét* (Szárazberek).

A névrész jelölheti az adott helyen levő épületet, építményt vagy annak a részét is: *Kutas-erge* (Nagypeleske), *Kripta-domb*, *Tanya-domb*, *Malomkert*, *Csűrös-kert*, *Kaputábla*, *Kripta-tábla*, *Tanya-tábla*, *Temető-tábla*, *Kripta temető* (Sándorhomok), *Malomsikátor*, *Malom-tábla*, *Malom utca*, *Kút-vápa* (Szárazberek) vagy akár egy adott tárgyra is utalhat, amivel csinálnak valamit az adott helyen: *Gép- és traktorállomás* (Szárazberek).

A helynevek névrészeiben az adott hely személyekhez való viszonyát is felfedezhetjük. Ezen a típuson belül is elkülöníthetünk különböző alkategóriákat. Így a helynévben kifejeződik a korábban már említett hely birtokosa, hely használója vagy akár az adott helyen lévő emberekkel, embercsoportokkal való viszony is tükröződhet.

A hely birtokosát fejezik ki a *Boros-tag*, *Kátmán-tag*, *Kaskócsák-tag*, *Rác-tag*, *Tatár erdeje*, *Tatár-erdő* (Nagypeleske), *Finta cseréje*, *Tatár-erdő*, *Kádár gödre*, *Pálháza*, *Sár Péter irtványa*, *Borsi-tag*, *Gális-tag* (Kispeleske), *Nagy Béla-birtok*, *Farkas harasztja*,

Pelei-ház, Pénzes kaszálója, Eötvös-kert, Siket-kert, Bak kertje, Nagy Zsigmond kertje, Ötvös-kert, Nemesi-rétek, Kanizsa-tag, Lengyel-tag, Lubi-tag, Mózes-tag, Nagy Béla tagja, Roják-tag, Stéfán-tag, Szűcs-tag, Daróci-tanya, Horváth-tanya, Horvát András-tanya, Kanizsay-tanya, Lengyel-tanya, Lubi-tanya, Nagy Béla-tanya, Nagy Elek-tanya, Nagy-tanya, Barbúr-telep, (Lázári), Herceg-domb, Gyene erdeje, Homok-Sár-erdő, Ifjú András dűlőföldje, Jánki-féle- feketeföld, Jánki-féle-föld, Fényes-féle-tábla (Sándorhomok), Birtokos-mező, Félix-szeg, Boris-tag, Boros-tag, Patay-tanya, Spiegel-tanya, Stark út (Szárzaberek) névalakulatok. A példák alapján elmondható, hogy a birtokos nevét kifejező névrészek legnagyobb mennyiségű adatát Lázári szolgáltatja, ez azzal magyarázható, hogy a településbeli emberek többsége a mezőgazdasági földművelést nagyfokú tevékenységként folytatja.

A hely használóját szemléltetik: *Görög katolikus templom, Református templom, Római katolikus templom, Zsidó temető, Zsidó templom, Cigány-gödör (Nagypeleske), Papi-föld, Katolikus temető, Református temető (Kispeleske), Úrbéres legelője, Görög katolikus temető, Református temető, Római katolikus temető, román temető, Katolikus templom, Cigány-rét, Cigány téglaszín (Lázári), Vármegye árka, Cigány-gödör, Iskolakert, Urak kertje, Egyház rétje, Úrbéres-rét, Cigány-tábla, Úrbéres-tag, Katolikus temető, Református temető, Református templom, Juhász-tanya (Sándorhomok), Vármegye árka, Egyház erdeje, Cigány-gödör, Falu gödre, Úrbéres-mező, Katolikus temető, Református temető, Zsidó temető, Görög katolikus templom, Katolikus templom, Református templom (Szárzaberek) helynevek.*

A vizsgált helynevekben olyan helyneveket is találtam, melyekben a hely használója, illetve a hely birtokosa nem különíthető el egyértelműen a névrészekben, ezek száma jelentős mennyiséget képvisel: *Kaskócsák-tag, Mester-lapos, Miksa-domb, (Nagypeleske), Pap cseréje, Micskéné dombja, Daróci Ferenc kaszálója, Béla-rét, Béla rétje, Annók asszony szere, Bodonyi-tanya (Lázári), Pintye-föld, Szilágyi-föld, Pojanszki-gödör, Lengyel Albert gödre, Szilágyi-lapos, Koroknai-rét, Szilágyi út (Sándorhomok), Kovács-fok, Gubás-föld, Király-kosár, Mándi-szeg, Mándi-tag, Király-tanya, Mándi-tanya, Rác-tanya, Marosán kabolaut (Szárzaberek), Csobán-tag (Kispeleske). Egyértelműsítést újabb információk vagy egy újabb helynévgyűjtés segíthetné.*

A másik megjelenési formát az adott helyen lakó vagy lévő emberek vagy embercsoportok névrészbeli megjelenése adja: *Cigánysor, (Lázári), Cigánysor, Pécskai sor (Sándorhomok).*

A hely valamilyen történéshez való viszonya is megfigyelhető, így például a hely eredete, kialakulása (*Vágott-erdő*, *Csinált út*), illetve a hellyel kapcsolatos esemény is (*Harcos utca*, *Hajdár-lapos*, *Erőszak-sarok*). A *Vágott-erdő*, illetve a *Csinált út* helynevek a hely eredetét, kialakulását szemléltetik előtagjaik által, funkcionális szemantikai jelentésük így adható meg: 'olyan erdő (1), melyben a favágás történik (2)', illetve 'az az út (1), amelyet csináltak (2)'. A *Harcos utca*, *Erőszak-sarok* helynevek a hellyel kapcsolatos eseményt szemléltetik. Például a *Harcos utca* az utcában lakó családok viszálykodása miatt kapta a nevét, míg az *Erőszak-sarok* a Kisvég utca gúnyneveként jelentkezik, kifejezve az ott történő erőszakoskodást. A *Hajdár-lapos* helynévben az a motiváció tükröződik, hogy a villámcsapás sújtotta Hajdár ökröt itt temették el.

1.3. A hely egy másik helyhez való viszonyát megjelenítő névrészek

A névrész kifejezheti, hogy az adott hely valaminek a része: *Csarna-hát*, *Csigér-hát*, *Erge-hát*, *Füzes-ér-hát* (Nagypeleske), *Éger alja*, *Karán alja*, *Liget alja*, *Legelő alja*, *Reketye alja*, *Sár alja*, *Sár-hát*, *Reketye-köz* (Kispeleske), *Bak kertje alatt*, *Bodón alatt*, *Sziget-fő*, *Aranyos-mező-hát*, *Kis-Gorond-hát*, *Völgy-hát*, *Téglaszín környéke*, *Temető környéke*, *Erdő köze*, *Kis-erdő-köz*, *Sziget-köz*, *Farkas barackja mellett* (Lázári), *Malom alja*, *Kertalja*, *Malomkert alja*, *Nagy-gaz alja*, *Ógát eleje*, *Sziget-fő*, *Kert gyepűje*, *Korom-hát*, *Sár-hát*, *Malomkert*, *Mikolai-palló környéke*, *Foglár-oldal*, *Folyár-oldal*, *Fürdő-oldal*, *Foktó* (Sándorhomok), *Liget alja*, *Rét-fenék*, *Túr-hát*, *Kétrét köze*, *Patak köze*, *Hátsó-hát-oldal*, *Hódos-hát-oldal*, *Medvés-oldal*, *Butyka-szeg* (Szárzaberek).

A hely pontos elhelyezkedése is megjelenhet azonban a névrészekben, így például az adott hely valamilyen vízhez való viszonya: *Sár hídja* (Kispeleske), *Sár-erdő* (Lázári), *Forrás-domb*, *Sár-erdő*, *Sári-vágás* (Sándorhomok), *Patak-híd* (Szárzaberek). Ezeknek a neveknek a funkcionális jelentését így adhatjuk meg: *Sár hídja* 'az a híd (1), amely a *Sár* folyón van (2)', *Forrás-domb* 'az a domb (1), mely a *Forrás* közelében van (2)' stb.

A térszíni formához való viszony: *Töltési-föld* (Sándorhomok) illetve, a tájrészhez való viszony is megtalálható: *Erge-háti-dűlők*, *Fűz-szeg-patak*, *Kocsmonda-lapos*, *Kötél-hát-forduló*, *Liszkó-dűlő*, *Mester-laposi-kaszáló*, *Nyárosi-forduló*, *Piliske-eresztvény*, *Szomoga-Reketye-ág* (Nagypeleske), *Szomoga-Reketye-ág*, *Éger-oldali-dűlő*, *Homoki-dűlő*, *Ligeti-dűlő*, *Sár aljai-dűlő*, *Sári-dűlő*, *Sebes-barázda-dűlő*, *Sári-erdő*, *Berki-forduló*, *Sári-forduló*, *Szárzaberki-forduló*, *Eger alatt való föld*, *Körtvélyesnél való föld*, *Cseperéti-kút*, *Szoboszlai-tag* (Kispeleske), *Csahoc-erge*, *Sziget-föld*, *Peres-erdő irtása*, *Mocsolyakert*, *Csárda környéke*, *Hangicsa-nyáras*, *Kis-erdő nyárasa*, *Gábornya-rét*, *Két út közt*

való szöglet, *Begi-tábla* (Lázári), *Foktői-árok*, *Szomoga-árok*, *Által-berek*, *Kertaljai-domb*, *Kertalajasi-domb*, *Kútalajasi-domb*, *Telek-domb*, *Bokor Rekettyéről jövő földek*, stb. (Sándorhomok), *Vermes-ág*, *Garbolci-dűlő*, *határ-lapos*, *Medvés-laposa*, *Peleskei út*, stb. (Szárzaberek).

A helynevek egy része a lakott területhez való viszonyt jelenítik meg: *Pálháza-dűlő*, *Méhteleki-forduló* (Kispeleske), *Félegyházi dűlője* (Lázári), *Kispeleskei-forduló*, *Mikolai-forduló*, *Szatmár felől való forduló* (Sándorhomok).

Egy hasonló megjelenési formát az adott hely építményhez való viszonya képezi: *Iskola melletti híd*, *Juhásház-tábla* (Sándorhomok).

A névrész az irány megjelölést is tartalmazhatja. Ez általában utak neveiben, illetve víznevekben van jelen. A vizsgált helynévállományban azonban utóbbira nem találtam megfelelő adatokat egyik településen sem.

Utak neveiben megmutatkozó irányjelölés: *Atyai út*, *Atyai utca*, *Garbóci út*, *Kispeleskei út*, *Lázári út*, *Sári út*, *Zajtáról Atyára vezető út* (Nagypeleske), *Garbóci út*, *Méhteleki út*, *Nagypeleskei út*, *Szárzaberkai út*, *Zajtai út* (Kispeleske), *Batizi út*, *Sári út*, *Szatmári út*, *Cakó út*, *Czakó út*, *Daróci út*, *Malom út*, *Peleskei út* (Lázári), *Berki út*, *Sári út*, *Fürdő út*, *Mikolai út*, *Peleskei út*, *Fürdő utca* (Sándorhomok), *Peleskei út*, *Temető út* (Szárzaberek).

A hely viszonyított (relatív) helyzetét szemléltetik: *Al-erdő*, *Harmadik-forduló*, *Negyedik-forduló* (Kispeleske), *Első-forduló*, *Felső-forduló*, *Harmadik-forduló*, *Második-forduló*, *Közép-mező* (Lázári), *Belső-barackos*, *Külső-barackos*, *Belső-major*, *Külső-major*, *Közép-ösvény*, *Lenti sikátor*, *Külső-tanya*, *Belső-törzsökös*, *Külső-törzsökös* (Sándorhomok), *Alsó-rét*, *Felső-rét*, *Alsóvég*, *Felsővég* (Szárzaberek).

1.4. Többféle módon értelmezhető helynévrész

Ez a megjelenési forma elenyésző mennyiségű, csupán Szárzabereken van jelen: *Gyűrűs-föld*, *Gyűrűs-vég*. Itt a jelentés megadásában nehézségekbe ütközünk, ugyanis a *Gyűrűs* névrész jelölheti a hely alakját éppúgy, mint a föld birtokosát.

2) M+S szerkezetű helynevek

Az M+S szerkezetekben szereplő sajátosságfunkció nem mutat olyan változatos képet, mint ahogyan azt az előző típusban láthattuk. Egyetlen ilyen adat volt a vizsgált névanyagban az *Első forduló Lázár felé* (Kispeleske). Az ebben részvevő *Lázár felé* névrész sajátosságfunkciót tölt be, mely az adott hely másik helyhez való viszonyát

hivatott kifejezni. Jelentése így adható meg: 'az az első forduló (1), mely Lázár felé kerül el (2)'.

3) S+M szerkezetű helynevek

Az S+M szerkezeti típusra már mindegyik település szolgáltatott adatokat az elemzés során.

A sajátosság funkciót kifejező névrészek hat típusát figyelhetjük meg a helynevek S+M szerkezetében.

Az egyik ilyen sajátosság a méretre, a kiterjedésre összpontosul, ezek kapcsolódnak össze a megnevező funkciót kifejező névrésszel: *Nagy-Éger*, *Nyolc-Aprófield*, *Öt-Aprófield* (Szárazberek), *Kis-Sár*, *Nagy-Sár* (Lázári).

A másik sajátosság a hely alakját: *Kerek-Tiszta*, *Kerek-Tiszta-domb* (Sándorhomok), míg egy másik a hely korát szemlélteti: *Régi Szárazberki út* (Kispeleske).

A következő típus a hely valamely másik helyhez való viszonyát mutatja be. Itt további altípusok vannak jelen, ugyanis kifejeződik a névrész által, hogy tájrész vagy lakott terület közelében, mellette vagy rajta helyezkedik-e el az adott objektum.

A tájrészhez való viszony mutatkozik meg az *Éger alja eger*, *Nyárosi első*, *Nyárosi harmadik* (Kispeleske), *Nyárosi első*, *Nyárosi harmadik*, *Nyárosi második* (Nagypeleske) nevekben, míg a *Zajtai első*, *Zajtai harmadik*, *Zajtai másod* (Nagypeleske) a lakott területhez való viszonyt szemlélteti.

A hely viszonyított (relatív) helyzete is kifejeződik ebben a szerkezetben: *Alsó-Fiatalos*, *Felső-Fiatalos* (Nagypeleske).

2.4. Lexikális-morfológiai elemzés

„A helynevek lexikális-morfológiai elemzése a funkcionális névrészek nyelvi felépítésének analízisét jelenti” (HOFFMANN 1993: 55). „A lexikális-morfológiai elemzés tehát a nevekbe, névrészekbe foglalt szavak és a névalkotásban szerepet játszó morfémák szerinti interpretáció. A lexémák bemutatását szófaji, jelentésbeli jellemzőik megragadásával lehet bemutatni” (HOFFMANN 1993: 55). A lexikális elemzés más szóval szójelentéseket mutat be. A helynevek lexikális-morfológiai felépítése nyelvenként, illetve egy adott nyelv különböző területein is elérést mutathat. „Még egyetlen névrendszeren belül is megnyilvánulhat az eltérő nyelvi szerkezetek használata: ezt a szinonim helynevek lexikális-morfológiai elemzése nagyszerűen bizonyítja” (HOFFMANN 1993: 56). Az alapkategóriákat ebben az esetben a szófaji rendszer osztályai alkotják. A lexikális-

morfológiai elemzés teremt lehetőséget arra, hogy a névalkotó toldalékelemek is vizsgálhatóvá váljanak.

A helyneveket alkotó nyelvi elemek között közszavakat, illetve tulajdonneveket is találhatunk. Ezek állhatnak önmagukban, képzővel összekapcsolódva, illetve összetett helynevek elő- vagy utótagjaként egyaránt (TÓTH 2001: 643). Ilyen például az *Iskola*, *Kocsma* (Százaberek), melyek önmagukban állnak, *Nyolcas* (Lázári), *Mogyorós* (Nagypeleske), melyek a képzővel való összekapcsolódást szemléltetik, illetve összetett helynevekben is megjelenhetnek a nyelvi elemek *Atyai út*, ebben az esetben az előtag képzett helynév, míg a *Kaskócsák-tag* (Nagypeleske) helynév előtagja egy személyt nevez meg.

2.4.1. Egyrészes helynevek lexikális-morfológiai elemzése

Az egyrészes helynevek településenként nézve nem képviselnek jelentős mennyiséget, lexikális-morfológiai szempontból azonban változatos képet mutatnak.

A. Köznévi lexémát tartalmazó egyrészes helynevek

Az egyrészes helynevekben szereplő közszavak két szófaji csoportba sorolhatók: főnevek és melléknevek.

a. A főnevek csoportja az alábbi kategóriákkal jellemezhető.

A funkcionális elemzésben használt fajtajelölő helynevek a lexikális-morfológiai elemzés során földrajzi köznév szerepben állnak.

Azonban ezen a típuson belül is kétféle megjelenési formáról beszélhetünk: az adott helynév lehet egyszerű földrajzi köznév, illetve összetett földrajzi köznév.

Egyszerű földrajzi köznév fejezi ki az adott helyneveket: *Bár*, *Csatorna*, *Hidrofor*, *Iskola*, *Kocsma*, *Malom*, *Sikátor*, *Siló*, *Szövetkezet*, *Fogás* (Százaberek), *Büfé*, *Iskola*, *Kocsma*, *Malom*, *Fürdő*, *Gaz*, *Rét*, *Sár*, *Szekció*, *Sziget* (Sándorhomok), *Domb*, *Iskola*, *Kolónia*, *Rendőrség*, *Szobor*, *Telep*, *Tér*, *Akol*, *Erge*, *Fiatalos*, stb. (Lázári), *Bolt*, *Foglár*, *Óvoda*, *Templom*, *Delelő*, *Domb*, *Foglár*, *Haraszt*, *Liget* (Kispeleske), *Cinterem*, *Kolónia*, *Kaszárnya*, *Sorompó*, *Telep*, *Temető*, *Csatorna*, stb. (Nagypeleske).

Összetett földrajzi köznév is betöltheti ezt a funkciót: *Faluháza*, *Határőrség*, *Kultúrotthon*, *Orvosi rendelő*, *Pompaház*, stb. (Százaberek), *Dögtér*, *Homokgödör*, *Téglaszín*, *Dinnyeföld*, *Országút* (Sándorhomok), *Községháza*, *Téglaszín*, *Kenderáztató*,

Őrház, Vasút, Rókalyuk (Lázári), *Országút* (Kispeleske), *Futballpálya, Harangláb, Homokbánya, Kultúrotthon, Vasút, Villanytelep* (Nagypeleske).

Személyt vagy csoportot jelentő szó is szerepelhet ebben a névszerkezeti csoportban: *Tatár* (Nagypeleske) helynévben, melynek lexikális tartalma éppúgy kifejezheti a népnévre való utalást, mint a családnévre való vonatkoztatás lehetőségét is. Címet, foglalkozást jelölő szó is megjelenhet a helynevekben, ezáltal tükrözve a csoportot: *Úrbéres* (Sándorhomok).

Nem személyt jelentő szavak is megjelenhetnek ezen a kategórián belül: növénynévi lexémák jelentkeznek a következő helynevekben: *Éger, Cser, Makk* (Szárzaberek), *Éger* (Sándorhomok).

Tárgyak nevére utaló helynevet is találtam a vizsgált névanyagban: *Pipa* (Nagypeleske). Nagypeleske esetében elvont jelentésű főnévre utaló helynevet is találtam: *Kényszer*, melynek funkcionalitása egy történéshez való viszony által valósul meg.

„A földrajzi köznév mint nyelvi elem minden esetben helyfajtajelölő funkcióval bír, a személyt vagy csoportot jelentő szavak birtoklásra vagy az adott helyen élő népcsoportra utalnak, a nem személyt jelentő községből alakult helynév pedig az adott hely valamely jellemző sajátosságát, az ott honos növény- és állatvilágot, valamely ott lévő építményt stb. hivatott kifejezni” (TÓTH 2001: 645).

b. A melléknévből vagy melléknévi jellegű szóból alakult helyneveket az alábbi sajátosságok jellemezhetik. Képzett melléknév ismerhető fel a *Horgos, Fűzfás, Kenderes, Mogyorós, Nyáros* (Nagypeleske), *Göröjös, Lágys, Kavicsos, Kövicses, Kenderes, Mogyorós, Rekettyés, Szilvás, Varjas* (Kispeleske), *Barackos, Körtvélyes, Nyáras* (Lázári), *Barackos, Mogyorós, Gilisztás, Kígyós, Szúnyogos* (Sándorhomok), *Kavicsos, Dinnyés, Kenderes, Szőlős, Gyümölcsös, Égeres* stb. (Szárzaberek) elnevezésekben. Folyamatos melléknévi igenév jelentkezik a *Zenge* (Nagypeleske), *Kendervető, Nyalakodó* (Lázári), *Zuhogó, Kutyaszorító* (Sándorhomok), *Szénégető* (Szárzaberek) nevekben. Megjelenhet továbbá befejezett melléknévi igenév is: *Igényelt* (Sándorhomok, Szárzaberek). Számnévből képzett melléknévet találunk a *Nyolcas* (Lázári) névalakulatban.

B. Tulajdonnévi lexémát tartalmazó egyrészes helynevek

Az ide tartozó helyneveket a tulajdonnevek tekintetében két kategóriába sorolhatjuk: személynevek, illetve a már létező helynevek egyaránt bekerülhetnek az újonnan keletkező helynevekbe.

- a. A személynévi lexéma formáns hozzákapcsolása nélkül megjelenhet a helynévben. Többszemélyes személynevet jelölnek: *Galgóczi Jenő* (Szárzaberek), *Nagy Béla* (Lázári), melyeknek funkcionális jelentőségét tekintve emlékeztető funkciót töltenek be. Családnevek is megjelenhetnek: *Kanizsai* (Lázári), mely a hely birtokosát fejezi ki.
- b. A helynévi lexémát tartalmazó névalakulatok is jelen vannak. Az egyrészes helynevek új helynévként kétféle funkcióban jelenhetnek meg: állhatnak megnevező szerepben: *Túr* (Szárzaberek), *Csarnahó*, *Rosztoka* (Sándorhomok), *Csarnahó*, *Szomoga* (Kispeleske), *Csarnahó*, *Dombó*, *Liszkó* (Nagypeleske), de utalhatnak egy másik helyhez fűződő viszonyra is: a *Sár* nevű település a *Sár* víznévről kapta a nevét.

Az egyrészes nevekben olyan kategória is megjelenhet, mely eredetileg kétrészes helynevet tartalmaz, ebben az esetben a funkcionális-szemantikai tartalom a hely pontos kifejezését teszi lehetővé: *Szőlős-kúti* (Kispeleske), ez kétrészes képzett helynév, melyben a képző szerepét az *-i* tölti be, ezáltal fejezi ki a helynév funkcionális tartalmát, miszerint egy tájrész melletti helyet jelöl.

Szószerkezetek is megjelenhetnek az egyrészes helynevek lexikális-morfológiai elemzése során. Viszonyjelölő szerkezetet mutat: *Homok felé*, *Kosár alatt* (Nagypeleske), *Sár vize felé*, *Homok felé*, *Zajta felé*, *Méhtelek felé* (Kispeleske). Számnévi szerkezetet mutat: a *Tizköblös* (Sándorhomok) névalakulat.

2.4.2. Kétrészes helynevek lexikális-morfológiai elemzése

Ezeknek a helyneveknek a felépítése lexikális-morfológiai szinten jóval bonyolultabb, mint az előbb bemutatott típusnak. Ugyanis itt az előtagok és az utótagok vizsgálatára egyaránt tekintettel kell lennünk.

A kétrészes helynevek esetében az utótagok, azaz a második névrész jellemzői nem mutatnak változatos képet. Ezek ugyanis szinte kizárólag vagy földrajzi köznévi, vagy helynévi származékok lehetnek.

A. A földrajzi köznévi utótagú kétrészes helynevek

A földrajzi köznévi típusán belül két alkategória határozható meg: egyszerű földrajzi köznévi, illetve összetett földrajzi köznévi utótagú helynevek.

Egyszerű földrajzi köznevek jelennek meg az S+F szerkezetet mutató helynevekben. Ezekre a vizsgált települések során számos példa állt rendelkezésemre: *Hallgass-föld*, *Csordajáró út*, *Vízlevezető árok*, stb. (Sándorhomok), *Görög katolikus templom*, *Nyáros-szeg*, *Nagy-lapos*, *Fő út*, stb. (Nagypeleske), *Makra-hegy*, *Kenderáztatótó*, *Medvés-ág*, *Fövényes-gödör*, stb. (Szárzaberek), *Törvény-gödör*, *Közép-mező*, *Malom út*, *Gábornya-rét*, stb. (Lázári), *Cseperéti-kút*, *Tatár-erdő*, *Szárzaberkiforduló* stb. (Kispeleske). Az M+F szerkezet is szemléltetheti ezt a típust egyetlen példájával: *Sár nevű határ* (Kispeleske).

Összetett földrajzi köznevek is megjelenhetnek az S+F szerkezetben: *Ifjú András dúlőföldje*, *Jánki-féle-feketeföld* (Sándorhomok), *Nagy-kőhid*, *Kis-kőhid* (Szárzaberek), *Hármas-határdomb*, *Cigány téglaszín*, *Világháborús emlékmű* (Lázári), Kispeleske, illetve Nagypeleske erre vonatkozóan nem szolgáltatott megfelelő adatokat.

A helynevek előtagjaiként különféle szófajú köznévi és tulajdonnévi lexémák is előfordulhatnak.

a) Az előtag főnév

A helynevek előtagjaiként megjelenhetnek földrajzi köznevek. Egyszerű földrajzi közneveket találunk az alábbi helynevek előtagjában: *Malom sikátor*, *Falu gödre*, *Rétfenék*, *Patak köze*, *Rét útja*, *Temető út* (Szárzaberek), illetve összetett földrajzi köznevekkel állnak a *Téglaszín környéke* (Lázári), *Vármegye árka*, *Dögtér-tábla* (Szárzaberek), *Vármegye árka* (Sándorhomok) elnevezések.

Személyt vagy csoportot jelölő főnév is szerepelhet előtagként. Népnevet találunk például a *Cigánysor*, *Cigány téglaszín*, *Cigány-rét* (Lázári), *Cigány-gödör*, *Zsidó temető* (Szárzaberek), *Zsidó temető*, *Zsidó templom*, *Cigány-gödör* (Nagypeleske), *Cigánysor*, *Cigány-gödör*, *Cigány-tábla* (Sándorhomok) elnevezésekben, míg, foglalkozást, címet jelölő szó áll a *Csobán-tag* (amely a román *cioban* 'pásztor' szóra vezethető vissza) (Kispeleske), *Pap cseréje* (Lázári), *Király-kosár*, *Király-tanya*, *Úrbéres-mező* (Szárzaberek), *Mester-lapos* (Nagypeleske), *Bíró-tag*, *Urak kertje*, *Úrbéres-rét*, *Úrbéres-tag*, *Juhász-tanya* (Sándorhomok) helynevek előtagjaként.

A nem személyt jelentő főnévi előtagként szerepelhetnek állatnevek mint a *Liba-rét* (Kispeleske), *Varjú dűlője*, *Disznó-kút* (Lázári), *Csóka csárda*, *Bikakaszáló*, *Ló-kert*, *Ménes-kút*, *Bika-rét*, *Liba-rét* (Százaberek), *Ló-kosár*, *Ökör-bokor* (Nagypeleske), *Csikó-kert*, *Liba-rét*, *Kecske-sor*, *Ökör-tilalmas*, *Pocokvég* (Sándorhomok) nevekben, de megjelenhetnek itt emellett növénynevek is, ahogyan ezt pedig az *Éger-árok*, *Nyárfa-erdő*, *Éger-hát*, *Éger-oldal*, *Nyírfa-tábla* (Kispeleske), *Kenderföld* (Lázári), *Szőlődomb*, *Makkforduló*, *Cser-hát*, *Virág-lapos*, stb. (Százaberek), *Szőlődomb*, *Nyárfa-tábla* (Sándorhomok) elnevezésekben látjuk. Épületet, építményt jelentő szavak láthatók a *Malom út* (Lázári), *Kripta-domb*, *Kripta-tábla*, *Kripta-temető*, *Iskola-kert* (Sándorhomok), anyagnevek a *Sárfészek* (Sándorhomok) névben, illetőleg elvont jelentésű főnévre találunk példát a *Szereda-szeg* (Kispeleske), *Törvény-gödör* (Lázári), *Egyház erdeje*, *Szereda-szeg*, *Hajnal utca* (Százaberek), *Vásár út*, *Egyház rétje*, *Erőszakarok*, *Hajnal utca* (Sándorhomok) nevek előtagjában. Végül pedig egyéb köznévi szerepel a *Kupán sarok*, *Fiók-éger* (Százaberek), *Kapu-tábla* (Sándorhomok) nevekben.

b) Az előtag melléknév(i) jellegű szó)

Képzetlen melléknév jelenik meg a *Kis-mező*, *Nagy-rét*, *Hosszú-tábla*, *Fő utca*, *Katolikus temető*, *Református temető* stb. (Kispeleske), *Kis-domb*, *Nagy-erdő*, *Nagy-erge*, *Nagy-nyáras*, *Hosszú-rekettje*, *Kis-völgy*, *Görbe sor* stb. (Lázári), *Magas-domb*, *Kis-kőhid*, *Nagy-legelő*, *Nagy-szeg*, *Kis út*, *Nagy út*, stb. (Százaberek), *Hosszú-rét*, *Nagy-lapos* stb. (Nagypeleske), *Nagy-gaz*, *Nagy-híd*, *Kis temető*, *Kis út*, *Tekeres-híd*, *Kerek-tábla* stb. (Sándorhomok) nevekben.

Képzett melléknéveket találunk ugyanakkor a *Görjös-hát*, *Rekettés-ág*, *Szőlőskert* (Kispeleske), *Rezes-föld*, *Bodzás-dűlő*, *Fövényes-gödör*, *Bodzás-hát*, *Bolhás-erge*, *Nemesi-rétek*, *Harcos utca* (Lázári), *Fényes-domb*, *Feneketlen-hát*, *Fövényes-gödör*, *Dinnyés-kert*, *Kenderes-kert* stb. (Százaberek), *Füzes-ér*, *Nyáros-szeg*, *Kutas-erge* (Nagypeleske), *Hegyes-föld*, *Dombos-rét*, *Kovás-domb*, *Köves út*, *Vásáros-domb* stb. (Sándorhomok) nevekben.

Melléknévi igenevet tartalmazó előtagok is megjelennek a névanyagban: folyamatos melléknévi igenév áll a *Kaszáló-mező* (Kispeleske) névben, befejezett melléknévi igenév pedig a *Vágott-erdő* (Lázári), *Csinált út* (Sándorhomok) névformákban.

Számnévből képzett melléknév áll a *Hármas-határdomb*, *Hármas-föld* (Lázári), *Hármashatár* (Százaberek) nevekben, sorszámnév pedig a *Harmadik-forduló*, *Negyedik-*

forduló (Kispeleske), *Első-forduló*, *Harmadik-forduló*, *Második-forduló* (Lázári) névalakulatokban.

c) Az előtag személynév

A helynevek előtagjaként szereplő személynév a helynek általában a tulajdonosát, használóját fejezik ki jelölt vagy jelöletlen birtokos jelzős szerkezet által.

Kétrészes személynévek jelennek meg a *Sár Péter irtványa* (Kispeleske), *Nagy Béla-birtok*, *Daróci Ferenc kaszálója*, *Nagy Zsigmond kertje*, *Nagy Béla tagja*, *Horváth András-tanya*, *Nagy Béla-tanya*, *Nagy Elek-tanya* (Lázári), *Iffjú András dűlőföldje*, *Lengyel Albert gödre*, *Nagy János keresztje* (Sándorhomok) névalakulatokban. Családnév szerepel a *Kádár gödre* (Kispeleske), keresztnév pedig a *Béla rétje* (Lázári), *Miksháza* (Sándorhomok), *Péter útja* (Százaberek) elnevezésekben. Olykor ragadványnév áll előtagként, mint ahogy ezt a *Siket-kert* (Lázári) névformában látjuk, ez a megnevezés onnan ered, hogy a kert helyén régen kovácsműhely működött, akinek a tulajdonosa hallássérült volt (BURA L. 2008: I., 403).

A névanyagban találtam olyan előtagú helynevet is, melyben a szó lexikális jelentése nem dönthető el pontosan: *Tatár-erdő* (Kispeleske, Nagypeleske), *Tatár erdeje* (Nagypeleske). Ezekben az esetekben az előtag egyaránt tartalmazhat népnevet, vagy családnevet.

d) Az előtag helynév(i származék)

Egyrészes helynevek vannak jelen a *Sár nevű határ* (Kispeleske) *Éger alja*, *Karán alja*, *Liget alja*, *Sár-hát* (Kispeleske), *Bodón alatt*, *Sziget-fő*, *Sár-erdő*, *Csahoc-erge*, *Sziget-föld*, *Mocsolya-kert*, stb. (Lázári), *Túr-hát*, *Butyka-szeg* (Százaberek), *Csarna-hát*, *Csigér-hát*, *Piliske-eresztvény*, *Lizkó-dűlő* (Nagypeleske), *Sár-hát*, *Sár-erdő*, *Szomoga-árok*, *Csarnahó gaza* (Sándorhomok) névalakulatokban.

Ugyanakkor kétrészes helynevek is előfordulnak előtagként, ahogyan ezt látjuk az *Első forduló Lázári felé*, *Sebes-barázda-dűlő*, *Pálháza-dűlő*, *Éger alja eger* (Kispeleske), *Bak kertje alatt*, *Aranyos-mező-hát*, *Kis-Gorond-hát*, *Kis-erdő-köz*, *Farkas-barackja mellett*, *Peres-erdő irtása*, *Kis-erdő nyárasa* (Lázári), *Kétrét köze*, *Hátsó-hát-oldal*, *Hódos-hát-oldal*, *Kút-vápa-dűlő*, *Kétrét-gaz* (Százaberek), *Horgasi-kert alja*, *Füzes-ér-hát*, *Fűz-szeg-patak*, *Kötél-hát-forduló* (Nagypeleske), *Homok-Sár-erdő*, *Gödény-kert alja*, *Nagy-gaz alja*, *Ógát eleje*, stb. (Sándorhomok) helynevekben. Kétrészes képzett helynevek megjelenését láthatjuk az *Éger-oldali-dűlő*, *Sár-aljai-dűlő*, *Cseperéti-kút*, *Mélyteleki-*

forduló, Nagypeleskei út stb. (Kispeleske), *Félegyházi dűlője* (Lázári), *Belső-erdei út* (Százaberek), *Erge-háti-dűlők, Mester-laposi-kaszáló, Kispeleskei út* (Nagypeleske), *Foktői-árok, Kertaljai-domb, Kisvégi-híd, Kisvégi-homokos, Tiszaújlaki út* (Sándorhomok) adatokban.

Egyrészes képzett helynevek előfordulását tükrözik a *Homoki-dűlő, Sári-dűlő, Sári-erdő, Berki-forduló* (ez a Százabberki-forduló névelemhiányos formájaként van jelen), *Százabberki-forduló, Szoboszlai-tag, Garbóci út* stb. (Kispeleske), *Begi-tábla, Batizi út, Sári út, Szatmári út, Daróci út, Peleskei út* (Lázári), *Garbolci-dűlő, Bánóci-lapos, Hódos-rekettye* stb. (Százaberek), *Nyárosi-forduló, Atyai út, Garbóci út, Lázári út* (Nagypeleske), *Sári-vágás, Töltési-föld, Kígyósi-kút, Szúnyogosi-kút, Berki-sor, Kúti-tábla* stb. (Sándorhomok) névalakulatok. A felsorolt adatok megmutatják, hogy képzőként rendre az *-i* képző jelenik meg, néhány példa azonban azt is szemlélteti, amikor *-si* képzőbokrót találunk a helynévi előtagon: például *Szúnyogosi-kút*.

e) Az előtag valamilyen szó szerkezet

Ezek lehetnek jelzős szerkezetek: *Annók asszony szere, Görög katolikus temető, Római katolikus temető* (Lázári), *Görög katolikus templom* (Százaberek), *Görög katolikus templom, Római katolikus templom* (Nagypeleske), *Fényes-féle-tábla* (Sándorhomok), viszonyjelölő előtagok: *Eger alatt való föld, Körtevényesnél való föld* (Kispeleske), *Két út közt való szöglet* (Lázári), *Út melletti kereszt, Vásár útra véggel, Szatmár felől való forduló, Iskola melletti híd* stb. (Sándorhomok), igés, igeneves szerkezetek: *Vízlevezető-árok, Vályogvető-gödör, Csordajáró út* (Sándorhomok), *Zajtáról Atyára vezető út* (Nagypeleske), *Szénégető-árok, Kenderáztató-tó* (Százaberek), szervetlen szókapcsolatok: *Álljfelre-sűrű* (Százaberek) *Hallgass-föld* (Sándorhomok).

B. A helynévi utótagú kétrészes helynevek

a) Az utótag egyrészes helynév

Sajátosak azok az itt említendő névstruktúrák, amelyek utótagjában egy elsődleges helynév elemeit találjuk meg: *Kerek-Tiszta* (Sándorhomok), *Nyárosi első, Nyárosi harmadik, Nyárosi második, Zajtai első, Zajtai harmadik, Zajtai másod* (Nagypeleske, Kispeleske), illetve *Zajtai második* (Kispeleske), melyek mindegyike S+M szerkezeti képlettel írható le, s a *Kerek-Tiszta-domb, Nyárosi első, Első-forduló* típusú elnevezések névelemhiányos variánsaiként szerepelnek speciális helynévtípust alkotva.

Melléknévi előtag és egyrészes helynév kapcsolatát mutatja a *Nagy-Éger* (Szárzaberek), *Kis-Sár*, *Nagy-Sár* (Lázári) elnevezés.

b) Az utótag kétrészes helynév

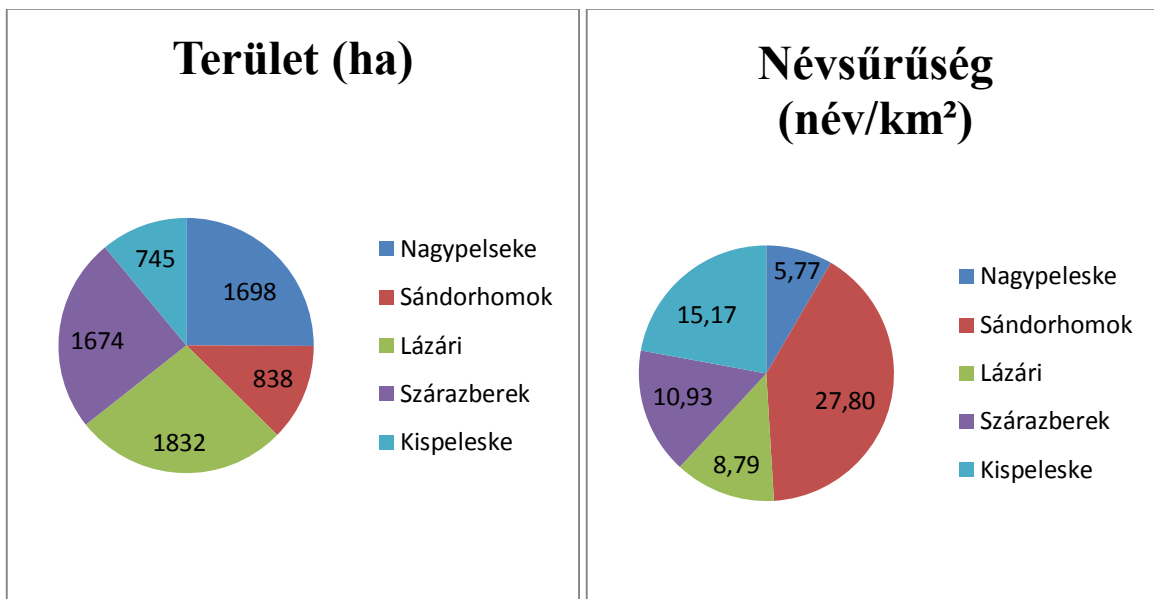
Kétrészes helynévi utótagú helynevek kis mennyiségben vannak jelen a vizsgált névanyagban: *Kerek-Tiszta-domb* (Sándorhomok), *Szomoga-Reketye-ág* (Nagypeleske, Kispesleske).

c) Az utótag képzett helynév

A vizsgált névanyagban erre a típusra vonatkozóan előtag szerepben melléknév áll az utótagként álló képzett helynév mellett: *Belső-Barackos*, *Külső-Barackos* (Sándorhomok), s az ilyen nevek szemantikai szerkezete ugyancsak az S+M szerkezeti képlettel írható le.

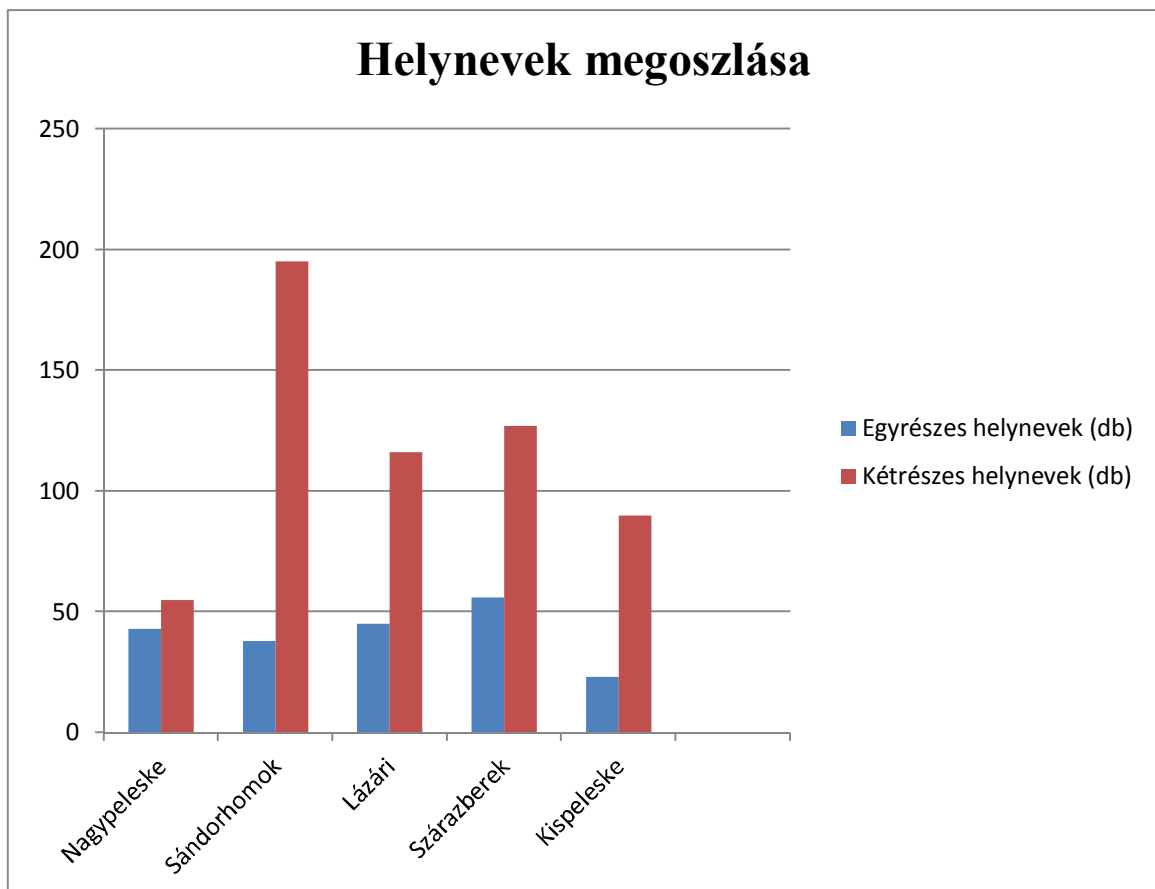
Összegzés

A megvizsgált öt település helynevei funkcionális-szemantikai és lexikális-morfológiai szerkezetüket tekintve egyaránt változatos képet mutatnak. Ez a változatosság talán azzal is magyarázható, hogy a településeken a különböző domborzati és egyéb adottságok miatt eltérő névformák jelentek meg. A dolgozatomban ezeknek a településeknek a névanyagát mutattam be, figyelembe véve az egyrészes és kétrészes helynevek megjelenési formáit. A bemutatott települések különböző kiterjedésűek, így a névsűrűség tekintetében is eltérő képet mutatnak. Az alább közölt diagram szemlélteti az egyes települések területét, Lázári községének összterülete így 6787 hektár, s ez viszonylag egyenletesen oszlik el a falvak között. Lázári községének névsűrűsége 11,61 név/km². A települések névsűrűségét tekintve azonban egyenlőtlenségeket tapasztalhatunk.

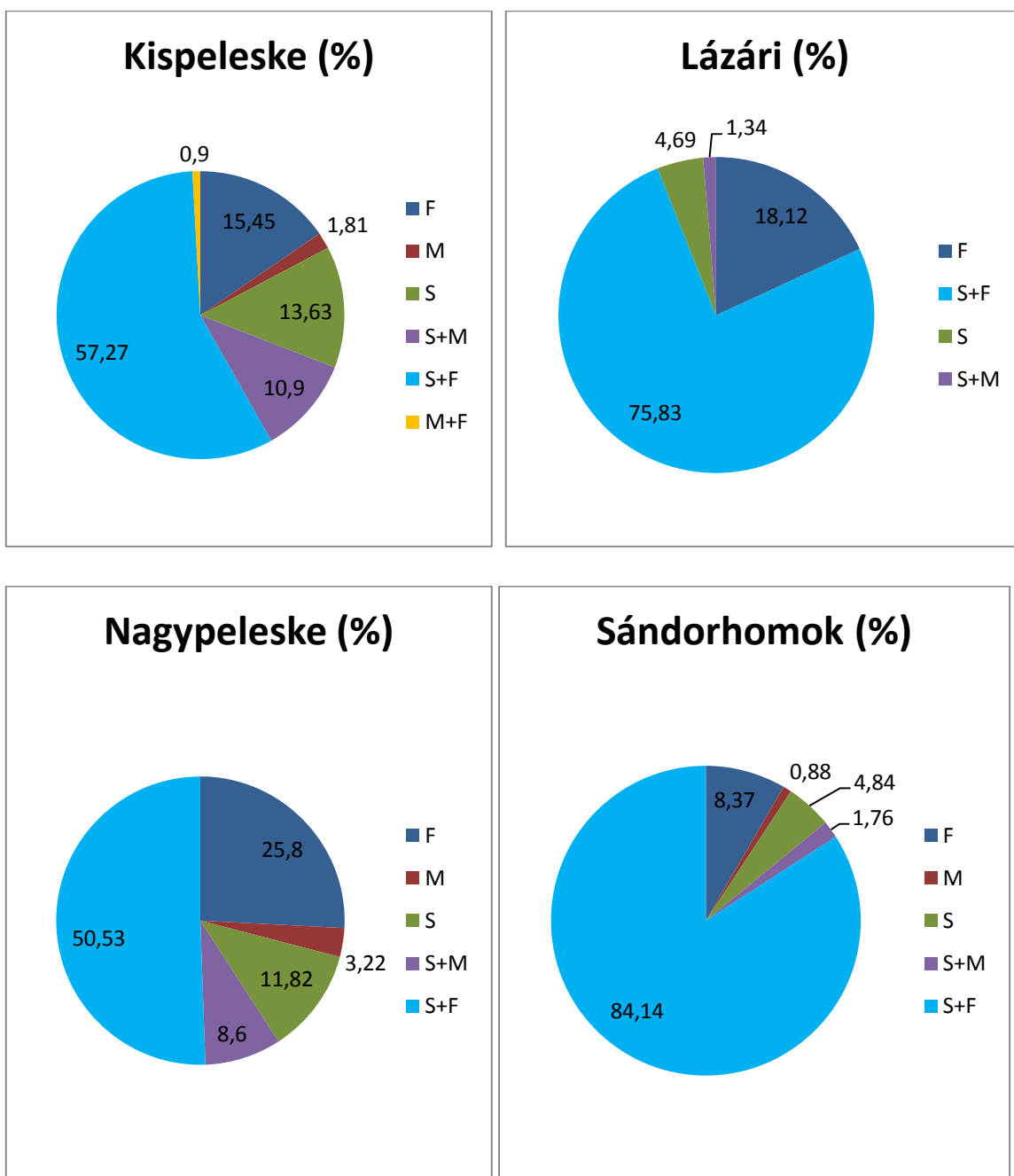
A két diagram összevetéséből láthatóvá válik, hogy az egyes települések területe és a névsűrűség között nincs arányos összefüggés. Például Sándorhomok települése kicsi, ám helynevekkel igen gazdagon jellemezhető. Lázári település ugyanakkor ezzel teljesen ellentétes képet mutat: bár igen jelentős területtel rendelkezik, a település névsűrűsége meglehetősen alacsony.

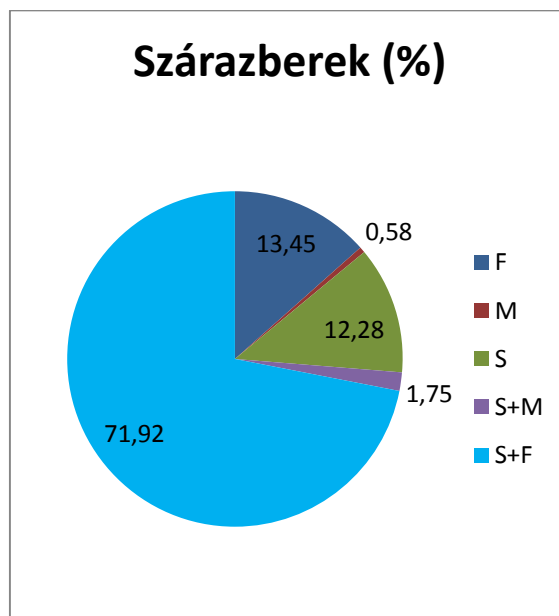
Az alábbi diagram pedig a települések helyneveinek megoszlását mutatja. Ebből láthatóvá válik, hogy a településeken az egyrészes helynevek aránya mennyire kis mennyiségű. Feltűnő ugyanakkor e tekintetben a nagypeleskei névanyag megoszlása, ahol ugyanis azt találjuk, hogy a két fő névszerkezeti típus aránya közel azonos. A legkevesebb adatot Kispeleske szolgáltatja, a legtöbbet pedig Szárazberek. A kétrészes helyneveknél azonban azt láthatjuk, hogy egy-egy település kiemelkedően magas elemszámú kétrészes helynévvel rendelkezik, például Sándorhomok, Szárazberek és Lázári. A legkevesebb kétrészes helynévadattal Nagypeleskén találkoztam.

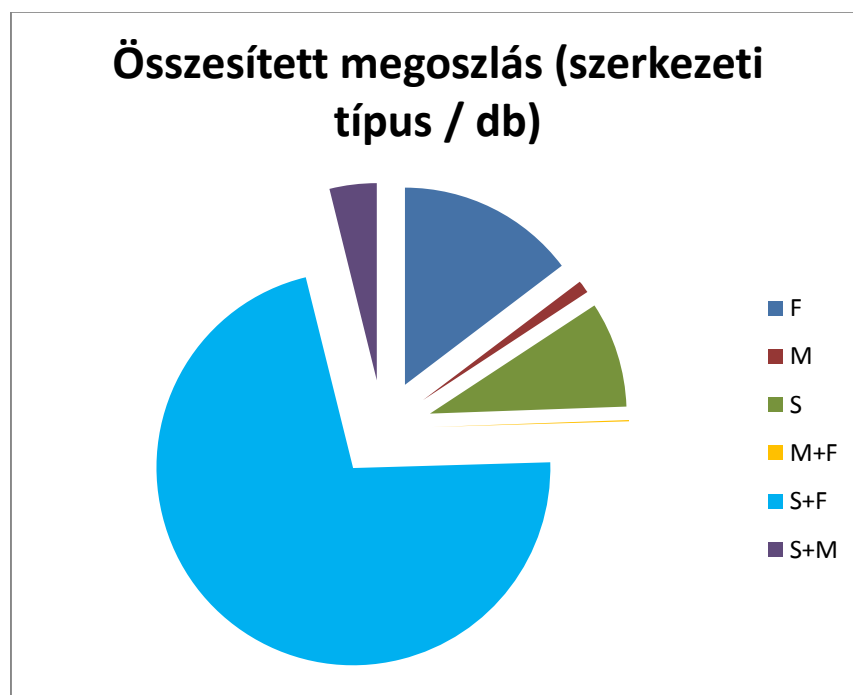
A diagramból az is látható, hogy a kétrészes helynevek viszonylag egyenletes elosztásúak Lázári, Szárazberek és Kispeleske esetén, valamint egyetemesen elmondható a településekről, hogy mindegyik esetében a kétrészes helynevek aránya nagyobb az egyrészes helynevekével szemben. A kétrészes helynevekben, mint ahogy azt dolgozatomban kifejtettem, az S+F szerkezeti kép vált uralkodóvá a települések helynévanyagát illetően.

A szerkezeti típusok eloszlását a következő diagramok segítségével szemléltetem:

Az alábbi diagram az elemzett öt település összesített szerkezeti képét mutatja be. Ebből a diagramból látszik, hogy a települések között a legnagyobb mennyiségű adatot az S+F szerkezeti képlettel leírható helynevek képviselik, ezt követik a fajtajelölő funkciójú nevek illetve a megnevező funkciójúak, melyek közel azonos mennyiségként tűnnek fel, az egyéb szerkezeti képet mutató nevek mennyisége azonban elenyésző.

Irodalomjegyzék

- BURA LÁSZLÓ (2008), *Szatmár megye helynevei I–II*. Csíkszereda.
- DEÉR JÓZSEF–GÁLDI LÁSZLÓ szerk. (1944), *Magyarok és Románok*. Bp.
- FNESZ. = KISS LAJOS, *Földrajzi nevek etimológiai szótára I–II*. Bp., 1988.
- FEHÉRTÓI KATALIN (2004), *Árpádkori személynevek*. Bp.
- HOFFMANN ISTVÁN (1993), *Helynevek nyelvi elemzése*. Debrecen.
- KÁZMÉR MIKLÓS (1956), *Földrajzinév kutatásunk 1945 és 1955 között*. MNy. 55: 238–55.
- KÁZMÉR MIKLÓS (1965), *Helynévkutatásunk 1956-tól 1966-ig*. MNy. 64: 108–22, 245–55.
- KLIMA LÁSZLÓ 2003:
<http://ludens.elte.hu/~briseis/finnugor/egyestort/magyar/magytort.html> (2012-04-03,8:51).
- KNIEZSA ISTVÁN (1938), *Magyarország népei a XI. században*. Bp.
- LŐRINCZE LAJOS (1947), *Földrajzi neveink élete*. Bp.
- NÉMETH PÉTER (2008), *A középkori Szatmár megye települései a XV. század elejéig. Asezarile comitatului medieval Satu Mare pâna la începutul secolului al XV-lea*. Nyíregyháza.
- SEBESTYÉN ÁRPÁD (1967), Újabb eredmények és feladatok földrajzinév kutatásunkban. MNyj. 13: 29-55.
- SZABÓ T. ATTILA (1944), A magyar helynévkutatás a XIX. században. *Erdélyi Tudományos Intézet 1943. Évkönyve*. I, 181-264.
- SZIKLAY–BOROVSKY (1896), *Magyarország vármegyéi és városai. Magyarország monografiája. A magyar korona országai történetének, földrajzi, képzőművészeti, néprajzi, hadügyi és természeti viszonyainak, közművelődési és közgazdasági állapotának enciklopédiája*. Bp.
- TÓTH VALÉRIA (2001), A helynevek lexikális szerkezetéről. *Folia Uralica Debreceniensia* 8: 643-655.

Köszönetnyilvánítás

Szeretnék köszönetet mondani témavezetőnek Dr. Tóth Valériának, aki nagy türelemmel, hozzáértéssel és jó tanácsokkal látott el engem a szakdolgozatom megírásakor. Köszönettel tartozom még Bura Lászlónak a Szatmár megyei települések helynévanyagáért, valamint családomnak, barátaimnak is megköszönöm a lelkesítő szavakat.

Mellékletek

A mellékletek az öt település helynévállományának adatbázisát tartalmazzák, az egyes elemzési szempontok szerinti elemzésekkel együtt.